

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KOGUDUSE LEHT

Nr 1 (38) veebruar ISSANDA AASTA 2011

Kirjataht suretab, aga Vaim teeb elavaks.

2.Korintlastele 3,6

Oh kerkokell, oh kerkokell...

Just nii lõpeb Gustav Suitsu südamlük tartumurdeline luuletus, mille luuletaja on pühendanud kirikukellale ja oma kellalööjast lellele. Enamiku inimeste jaoks seostubki kirikukell ennekõike surma ja matustega.

Omal ajal löödi hingekella alati, kui sai teatavaks, et keegi on oma kihelkonnast ajast igavikku lahkunud. Kirikukell on rahvale jaganud informatsiooni nii sõdade puhkemisest kui ka rahu saabumisest. Kirikukell täitis kaua aega nii ajalehe, raadio, televiisori kui ka interneti ülesannet.

Praegugi lüüakse Eestimaal kirikukelli 3.jaanuaril meenutamaks Vabadussõja lõppemist ja mälestamiseks seal võidelnuid ning langenuid, samuti küüditamistest põhjustatud leinapäevadel 25.märtsil ja 14.juunil.

Kirikukella kõige olulisem ülesanne on aga rahvast kutsuda jumalateenistusele. Kella helistamine kirikutornis rõhutab jumalateenistuse või palvuse avalikkust ja avatust.

Nõukogude ajal üritas parteikomitee Raplas kellalöömist takistada, kuna see pidavat üle tee haiglas olevatele inimestele halvasti

mõjuma. Et aga kirikukella helistamine kuulub olemuslikult jumalateenistuse juurde, siis seda päriselt ära keelata ka ei saadud.

Tollane organist Ülo Väling, kes ka kirikule helivõimenduse tegi, viis torni mikrofoni ja tõi läbi võimendi kirikukella hääle kirikusse, mis muidu sinna vaevu kostis. Nii võis kirikumees pühapäeviti torniluugid ka kinni jätta. Kirikusaali kostev kell distsiplineerib jumalateenistusele ja kontserdile tulnud inimesi vaikselt jääma ja end millegi erilise vastu valmistuma.

Hetkel on Rapla kiriku lõunatornis kaks kella, millest üks on töökorras. Praegu lööb kirikumees vana tava järgi laupäeva õhtukella ja pühapäeval kolm korda enne jumalateenistust.

Ilus tava on Raplas, et kella lüüakse igavikupühapäeva jumalateenistusel ka siis, kui süüdatakse küünlad ühe kirikuaasta jooksul lahkunute mälestuseks.

Kogudus ootab pikisilmi seda hetke, kui meie kiriku tornist saaks kuulda tõeliselt kaunist ja pühalikku kellamängu.

Selles lehes

Eduard Pontus Haller 200
Kaia Väljamäe: Minu tee...
Helle Arik
Marje Sink 100

lk.2
lk.4
lk.6
lk.8

Tõnis Blank **lk.9**
Imekaunil Šotimaal **lk.12**
Religioonide ristteel Euroopas **lk.14**
Philipp Melanchthon 450 **lk.18**

Rapla koguduse õpetaja Eduard Pontus Haller

Möödunud aasta novembris möödus 200 aastat Rapla koguduse õpetaja Eduard Pontus Halleri (1810-1864) sünnist. Tema päritolust ning tööst vaimulikuna Raplas aastatel 1837-1864 annab ülevaate Tallinna ülikooli dotsent ajaloodoktor Liivi Aarma.

Eduard Pontus Haller sündis 2.novembril 1810 Käinas. Tema perekondliku tausta puhul saab vaadata tagasi 350 aastat, mil saksa päritolu Hallerite literaadisuguvõsa Rootsi kaudu Eestisse jõudis. Nende algne kodu on olnud Saksimaal. Werdas sündinud ehitusmeister Kristian Haller sai 1729. aastal Rootsi Karlstadt linna kodanikuks. Ta oli abielus arvatavasti pastori tütrega ja nende pere kolm poega asusid Eestisse vaimuliku ametisse. Vanimast pojast Albert Magnusest (1730-1798), tulevase Rapla õpetaja Eduard Pontus Halleri vanaisast sai Käina pastor Hiiu maal. Ka Eduard Pontuse isa Jakob Pontus Haller (1763-1816) oli pastor ja töötas oma isa järglasena Käina koguduses.

Isa Jakob Pontus Haller oli abiellunud Järva-Jaani pastori Johann Christoph Pauckeri tütre Eva Catharinaga (1775-1835). Peres kasvas üles viis poissi ja neli tüdrukut. Eduard Pontus oli neist noorim, sündides kuus aastat enne isa surma. Kõik poisid omandasid kõrgema hariduse ja tegutsesid kas pedagoogina, vaimulikuna või meditsiini valdkonnas. Eduard Pontus omandas keskhariduse 1824-1831 Tallinna Kubermangu gümnaasiumis ja astus siis Tartu ülikooli usuteaduskonda, mille lõpetas 1834. Samal aastal läks ta Simunasse oma lesestunud õe Auguste Karoline Pauckeri lastele koduõpetajaks. Aasta hiljem sooritas ta Eestimaa provintsiaalkonsistoriumis vaimuliku eksami.

Hinnatud õpetaja

Pärast Rapla koguduse noore pastori Karl Henningi ootamatut surma 1837.aastal kutsuti Eduard Pontus Haller Raplasse õpetajaks, kes ordineeriti ja introducteeriti sellele kohale 27. veebruaril 1838. Koguduse õpetajana tegutses Haller nii koolide arendamisel, kohaliku piibliselti asutamisel kui ka Käbikülla Järvakandi (praegu Kehtna) Peetri kiriku ehitamisel.

6. juulil 1838 abiellus Eduard Pontus Haller ema vennatütre Karoline Aleksandra Wilhelmine Pauckeriga (1817-1880), kes oli Simuna pastori tütar. Baltisaksa pastorisuguvõsade tugevad omavahelised abielusidemed on olnud just Hallerite ja Pauckerite vahel. Lapsi neil ei olnud, ilmselt seetõttu, et tegemist oli liiga lähedaste sugulaste vahelise abieluga. Halleritel oli küll kaks kasulast, keda nad ei adopteerinud.

Eduard Pontus Hallerist on mälestustes kirjutatud, et ta oli tugeva vaimuliku tunnetuse ja usuga isik, kelle ees tundsid inimesed respekti. Pastori ja hingekarjaseks oli ta nii saksa kui ka eesti koguduse poolt armastatud ja austatud ning näitas üles tõsist suhtumist oma töösse ja tegevusse. 1920.aastatel kogutud Rapla kihelkonna ajaloolise traditsiooni üleskirjutustes on vanemate inimeste jutustustes Hallerit veel mäletatud. Tema ajal leeris käinud meenutasid ka seda, et

kirjatarkust ja usutunnistust õpetades oli Haller olnud küllalt karm õpetaja, kes oli kehvasti edasijõudnud isegi juustest sakutanud.

Varjupaik kodu kaotanud lastele

Eriliselt hinnatav on pastor Halleri tegevus Raplasse laste varjupaiga asutamisel. 1830. aastatel tekkis paljudes Eestimaa piirkondades arvukalt vaestemaju ja varjupaiku. Nende hulgas olid tuntumad Lutheri ja Aleksandri varjupaigad Tallinnas, Hermann Hesse vanaisa rajatud lastekodu Paides, aga ka varjupaigad Pärnus, Haapsalus, Rakveres jm. Arvatavasti 1840.aastate teisel poolel asutas Eduard Pontus Haller Rapla kirikumõisa Reino talu maadele praeguse köstrimaja lähedale samalaadse varjupaiga, mille eestseisjaks-majaisaks ja õpetajaks oli muusik Johannes Kappeli isa Aleksander Daniel Kappel. Varjupaikades töötanud õpetajaid nimetati suure pedagoogi Pestalozzi järgi majaisaks. Ilmselt tegutses koolis ka pastor Halleri abikaasa.

1856. aastal lahkus Aleksander Kappel perega Paidesse samalaadse asutuse majaisaks. On teadmata, kes tegutses seejärel Raplas varjupaiga majaisana. Ilmselt sai siinses varjupaigas ka oma esimese koolihariduse hilisem misjonär Hans Tiismann.

Abikirik Käbikülla

Kuna Rapla kogudus oli kasvanud suureks, kuhu kuulus kuni 12 tuhat liiget, otsustas pastor Haller koos kirikuvõõrmündritega ehitada kihelkonna piiridesse veel ühe kiriku. 1854.aasta suvel kerkis tolleaegse Järvakandi ja Kehtna valla piirile Käbikülla pühakoda, mille Eduard Pontus Haller 20. juunil 1854 apostel Peetruse auks Järvakandi Peetri kirikuks pühitses.

Algselt tornita õlgkatusega madal hoone meenutas väliselt pigem palvemaja kui kirikut. Torn ehitati aastal 1887 ning esimese oreli sai kirik 1878. aastal. Järvakandi Peetri kirikust on saanud

ümbruskonna rahva jaoks nende oma armas kodukirik, kus regulaarselt on kuulutatud Jumala sõna, jagatud pühi sakramente ning väsinuid saadetud igavikuteele. Kuna 1922. aasta lõpul rajati sinna ka surnuaed, hakati seda rahvasuus nimetama kabelikirikuks.

Kirikuteki kapital

Rapla koguduse arhiivifondis on säilitamisel arveraamat kirikutekkide kasutamisest saadud tulust. Oma ema Tiina mälestuseks kudunud selle Kodila kangur Kangro Tõnis musta villase kangana, kuhu hõbedasest niidist olid teki nurkadesse tikitud surnupealuu kujutised ja teki keskosas rist. Matmisel teki kasutamise eest maksid mõisnikud 25 kopikat, kuid põhiliseks hinnaks oli 5 kopikat. Kirikuteki kasutamisest laekunud tulu pandi protsente teenima ning saadud raha eest osteti lastele lauluraamatuid hinnaga 20 kopikat raamat.

Rapla abipiibliselt

Briti ja Välismaa Piibliselti eeskujul oli 1813.aastal asutatud Eesti Piibliselt, mille juurde alustati kohe ka abiseltide

rajamist kohalikesse kogudustesse. Nende seltside toel koguti üsna suuri summasid piiblite trükkimise toetuseks ja ostmiseks Eesti- ja Liivimaal.

Ratsionalistlike vaadetega pastor Otto Wilhelm Masing kirjutas 1825. aastal: „Inglased on olusid tundmatult tunginud oma piibliseltsi ideega rahva keskele, on korjatud palju raha Liivimaal – 15 000 hõberubla, et Piibleid odavalt levitada. Inglismaa Piibliselts jätku piibliraamatute ostmise rahva enese ja kirikuõpetajate hooleks. Meie rahvas vajab eeskätt kooliõpetajaid oma kasvatamiseks ja harimiseks.”

Masingu seisukohast hoolimata toimus Eestis 1840. aastatel vilgas piibliseltside loomine. Eduard Pontus Haller asutas Rapla abipiibliseltsi 1841. aastal Jumala sõna laiemaks levitamiseks oma koguduses. Selle eestseisusse kuulusid lisaks pastor Hallerile Raikküla mölder Toomas Villandi, Keava mölder Hans Hindrikson, Hagudi talupoeg Jago Jaak, Alu talupoeg Takno Jaan, Ohekatku talupoeg Tuuleveski Mats, Põlli talupoeg Kuivahalliko Jüri ja Rapla köster Johann Ludwig Karell.

Abipiibliseltsi asutamisest alates pidas õpetaja selle tegevuse kohta päevikut koos aruandlusega rahalistest vahenditest ning nende kulutamisest. Järgnevalt iseloomulik näide pastor Halleri juhitud abipiibliseltsi kohta säilinud allikast.

Vaimuliku kirjasõna laialilaotamisest Rapla kihelkonnas 1843. aasta seisuga:

Rapla mõisa all oli siis 15 talu ja 47 saunikut, neis leidis 12 Piiblit ja 31 Uut Testamenti (UT), 23-s majapidamises puudus selline kirjavara; Alu mõisa all oli 37 talu ja 33 saunikut, neis leidis 10 Piiblit ja 41 UT, 31-s majapidamises puudus selline kirjavara; Kodila mõisa all oli 40 talu ja 27 saunikut, neis leidis 23 Piiblit ja 34 UT, 32-s majapidamises puudus selline kirjavara; Sikeldi mõisa all oli 32 talu ja 22 saunikut, neis leidis 13 Piiblit ja 17 UT, 32-s majapidamises puudus selline kirjavara; Pühatu mõisa all oli 7 talu ja 7 saunikut, neis leidis 3 UT, selline kirjavara puudus 11-s peres; Riidaku mõisa all oli 6 talu ja 2 saunikut, neis leidis 4 UT, 6-s puudus selline kirjavara; Põlli külas oli 5 talu ja 5 saunikut, neis leidis 4 UT, selline kirjavara 6-s peres puudus; Ohukotsu mõisa all oli 24 talu ja 23 saunikut, neis leidis 2 Piiblit ja 14 UT, selline kirjavara 33-s peres puudus; Kabala mõisa all oli 33 talu ja 41 saunikut, kus Piiblite arv oli teadmata, neis leidis 43 UT, selline kirjavara 31-s leibkonnas puudus.

Teatud hulk usulist kirjavara ka kingiti igal aastal. 1855. aasta raamatute levitamise aruandest on näha, et sellel aastal kingiti 3 Piiblit ja 53 UT, müüdi 25 Piiblit ja 54 UT ning piibliseltsis jäi veel järele 10 Piiblit, 117 UT ja 9 psaltriraamatut. Nende laenutamistest ja kinkimisest 1855. aastal on järgmised andmed: Kehtna mõisas Johan Mahoni tütar Madlile laenutati Piibel, Härtus Lauri Jüri tütar Leenole kingiti Piibel, Vahakõnnus Lubasoo Mihklile laenutati Piibel, Järvakandis Pilla Aadu naise Marile kingiti UT, Raikkülas Ihoma Ado tütar Leenole kingiti Piibel, Hagudis Leppiko Kaarlile laenutati Piibel, Alus Rääga Pearnile kingiti Piibel ja Kuusikul Andrese Jürile kingiti Piibel.

Piibliseltsi rahaline tulu 1855. aastal oli järgmine: müümise kaudu saadi 37

hõberubla ja 45 kopikat, liikmemaksudena koguti 15 hõberubla ja 57 kopikat, annetuste ja korjandusena piiblipühhal saadi 32 hõberubla ja 22 kopikat. Tulu kokku oli 178 hõberubla ja 10 kopikat. Jääk oli 42 hõberubla ja 16 kopikat.

Kirja- ja koolimees

Pastor Haller, kes 1842.aastast oli ka Eestimaa Kirjanduse Ühingu liige, on kirjutanud järgmised saksa- ja eestikeelsed raamatud piibliseltside tegevusest:

Nachtrag über die Verbreitung der heiligen Schrift in Ehstland: nebst Predigt am Bibelfeste in der Ritter- und Dom-Kirche zu Reval, gehalten am 24. Junius 1845 Reval

Arroteggeminne kuidas Tallinna Pea-Piiblikogodusse ja Abbi-Koguduste läbbi pühhad kirjad meie armsa Marahwale on jäggatud. / [1. jagu] / Tallinn, 1849

Arroteggeminne kuidas Tallinna Pea-Piiblikogodusse ja Abbi-Koguduste läbbi pühhad kirjad meie armsa Marahwale on jäggatud. / Teine jaggo Tallinn, 1849

Arroteggeminne kuidas Tallinna Pea-Piiblikogodusse ja Abbi-Koguduste läbbi pühhad kirjad meie armsa Marahwale on jäggatud 1849mal aastal. / Teine jaggo / Tallinn, 1850

Kokkuvõtvalt tuleks märkida, et Eduard Pontus Halleri ajal oli Rapla elujõuline talupoegade kogudus, kelle majandusliku olukorra kohta võib väita, et siin ei elanud mitte vaesed inimesed. Piibliseltsi tegevuse tulemusena kasvas inimeste kirjaoskus ning esimesed talurahvakoolid erinevates mõisates asutati just Halleri ajal. 1841. aastal rajati Kabala mõisa talurahvakool. 1843. aastast on esimesed teated kooli tegutsemise kohta Kehtna - Järvakandi maantee ääres, kus koolimajaks oli Kalbu vana kõrtsihoone. 1849. aastal asutati Raikküla mõisa talurahvakool, 1851. aastal aga kroonu kulul Kodila talurahvakool.

Kuigi Valtus loetakse kroonika põhjal kooli asutamisaajaks 11.detsembril 1867, käis juba 1860-ndate alul mööda peresid õpetamas Jädivere koolmeistrite seminari lõpetanud Jüri Vänja. Samal ajal pidas Rapla kirikumõisas köstriks sellel ajal köstrina teeninud Johann Ludwig Karell (1809-1871).

Eduard Pontus Haller suri 23. jaanuaril 1864 ja on maetud Rapla kalmistule. Tema ja ta abikaasa hauaplats on koguduse liikmete poolt korras hoitud.

Liivi Aarma

Nii nägid välja Rapla kirik, kellatorn ja pastoraat Halleri ajal 19.sajandil

Kaia Väljamäe: Minu tee...

Eelmise aasta ühel kaunil kevadõhtul sõitsime mitme Kohila baptistikoguduse õega Raplasse, kus pastoraadi inglisaalis oli meil Rapla õdedega ühine palvetund. See oli tore õhtu. Alguses laulsime mitu laulu ja mind paluti harmooniumil saata. Siis oli ühine palveosa, kus kogesime erilist Jumala lähedalolu. Õhtu lõppedes tehti mulle ettepanek tulla Rapla kogudusse koorijuhiks, kuna neid seni teeninud Siiri Kalvik oli vahetanud elukohta. Esimese hooga arvasin, et see on üsna võimatu, kuna ülesandeid on palju. Lisaks igapäevasele tööle aitan kaasa kodukoguduse muusikatöös, ka haige isa vajab hoolt ning tihti sõidan Tallinna lapselapsi hoidma.

Suvel helistas aga õpetaja Mihkel Kukk ja kutsus mind tööle. Võtsin aega, et palvetada ja asjas selgust saada, kuni ühel hetkel tajusin, et pean lihtsalt Jumalat usaldama ning selle pakkumise vastu võtma. Nüüdseks oleme armsate Rapla õdede-vendadega koos laulnud juba viis kuud.

Olen kasvanud kristlikus kodus, kus juba minu vana-vanavanemad teenisid Jumalat. Oma ilusamad lapsepõlveaastad veetsin Kehra lähedal looduskaunis Aasa talus. Koos venna ja õega kaevasime liivamäel koopaid ja sulistasime ojas, mis meie aia taga voolas. Õhtuti aitasime vanaisal tallis hobuseid sööta. See oli imeline aeg!

Mäletan vanaisa jutustusi sõjast ja rasketest päevadest Itaalia ja Prantsusmaa vangilaagrites. Oli palju nälga ja ohtlikke olukordi, kuid ikka oli Jumala käsi saatmas ja kaitsmas. Vanaema oli väga töökas ja õmbles hästi ning talle meeldis rongiga sõita.

Oli juhtunud nii, et minu vanaema vanaisa toodi Tapale Peterburist. Tollal ehitati raudteed ja mõisahärra vahetas koera ühe oskustöölise vastu. Vanaema sündiski raudteepuutkas ja tema neipõlvenimi oli Borissova. Vanaisa oli rahulik ja muhe mees ning lastega väga sõbralik. Ta luges meile „Väikesi Tähti“ ette ja tal olid suured pühapäevakooli pildirullid. Tihti palvetas ta meiega koos.

Suviti käis meil külas palju sugulasi - ikka selle kauni paiga pärast. Eriti oodatud olid vanaonu Alfi (Alfred Tooming – EELK peapiiskop 1967-1977) ja tema abikaasa Senta külaskäigud. Nii põnev oli kuulata vanaisa ja vanaonu jutuajamisi ja loomulikult toodi meile Tallinnast alati maiustusi. See oli tol ajal haruldane: kommi ja eriti „Tallinna“ küpsist sai meie kodus harva. Mõnigi kord jäid nad meile suvitama, sest vanaisa ja Alfredi sünnitalu asus kohe meie naabruses. Alfred Toominga lastega suhtleme tänini.

Nii kaugele kui ma tagasi mäletan, olen ikka käinud koos emaisaga pühapäeva hommikuti palvemajas. Vahel võeti ka meid kaasa kooriharjutustele. Meie suguvõsas on palju musikaalseid inimesi. Emal oli eriliselt ilus sopranihää, tihti laulis ta ka

soolot. Minu onu Heldur Tooming on kirjutanud palju laule, mis püsivad ikka kooride repertuaaris. Ta oli ka pastoriks Järva-Jaani ja hiljem aastaid Kehra baptistikoguduses. Tädimees Viljo Liik oli koorijuht Kärddlas.

Jumalateenistustel meeldiski mulle rohkem lauluosa ja eriti koori esinemine. Isa ostis meile klaveri ja nii hakkasin ka mina 7aastaselt klaverit õppima. Pärast lastemuusikakooli astusin Tallinna muusikakooli klaveri erialale. Käed aga ei pidanud vastu ja läksin üle koorijuhtimisse. Minu muusikakoolis õppimise ajal kolis meie pere Kohilasse, kuhu isa ehitas raudtee äärde ruumika maja.

Aasta enne muusikakooli astumist oli minu elus erilise tähtsusega. Käisin küll vanematega palvelas, aga vanemaks saades mõistsin, et mul puudub isiklik kontakt Jumalaga. Sel ajal peeti meie koguduses ikka märtsi lõpul äratusnädalaid. Ühel õhtul tundsin väga selgesti, et Jumal kutsub mind. Palusin oma patud andeks ja tänasin Jeesust

päästmise eest. Kogesin imelist rahu ja rõõmu südames ning sellest hetkest alates olen käinud koos Jumalaga. Kuigi on olnud ka kukkumisi, on Tema arm ikka olnud minuga.

Sama aasta kevadel hakkasin laulma Oleviste noortekooris. Sõitsin iga pühapäeva pärastlõunal rongiga Kehrast Tallinna harjutusele. See aeg on olnud minu elus kõige kaunim. Meie koorijuht Vilgo Linask oli suur muusik ja erakordne inimene. Mul on siiani meeles tema harjutused ja see, millise innuga ta meid juhatas. Laulsime nii neegrispirituaale kui ka klassikalisi suurvorme. Suureks toeks oli vend Osvald Tärk, kellelt võis alati nõu küsida. Ta pidas meile enne harjutust ka piiblitunde.

Ühel kevadel sain lähemalt tuttavaks meie kooris tenorit laulva noormehe Helduriga. Tutvus süvenes ja 1974. aasta märtsis laulatati meid Oleviste kirikus. Heldur on elektroonikuharidusega Läänemaa mees, kes ülikooli ajal ehitas ise televiisori, millega sai ka Soome televisiooni vaadata. Mulle meeldis eriti tema suur plaadikogu. Helduri vanaisa ehitas Lättrus enda maale palvemaja ja oli ise kuni küüditamiseni seal koguduse vanemaks. Isa oli kuldsete kätega mees, kes tegi ise valmis väiketraktori, puulõhkumismasina, vintsi kartulivagude lahtiajamiseks ja tõstuki, mille abil parandati mitme Läänemaa kiriku katused.

Minu esimeseks töökohaks sai Rapla Vabakogudus, mis asutati 1973. aasta suvel. Õppisin siis küll veel muusikakoolis, kuid Maarika Kahari soovitusel alustasin seal tööd koorijuhi ja üldlaulusaatjana. Selles koguduses sain teenida kuus aastat. Ent meie pere oli kasvamas ja ma ei jõudnud enam igal pühapäeval Raplasse sõita.

Mõne aja möödudes tekkis vajadus Kohila baptistikoguduse segakoori töös kaasa aidata. Nii olime mitu aastat Lokuta Merikesega kordamööda koori ees ja lapsepuhkusel. Üle 20 aasta olen Kohilas juhatanud meeskoori ja siis veel lühemat

aega töötanud laste- ning noortekooriga. Olen kaasa aidanud ka mitmes ansambelis. Nii aktiivset muusikatööd olen aga saanud teha tänu oma emale, kes väga tihti meie lapsi hoidis. Emast on väga helged mälestused. Temast kiirgas otsekui päikesepaistet, ka raskustes oskas ta olla positiivne. Ta suhtus kõikidesse inimestesse mõistvalt ja töökaaslased hindasid teda väga. Emal oli pikk nimekirja inimestest, kelle pärast ta iga päev palvetas. Koguduses armastasid teda nii noored kui ka vanad. Rasketel hetkedel tunnen veel nüüdki ema eestpalvete mõju. Ka minu laste ellu on ta jätnud erakordse jälje.

Jumal on kinkinud meie perre kaks poega ja kaks tütar. Vanem tütar Triin õppis G. Otsa nimelises muusikakoolis klaverit ja töötab praegu Tallinna reisisadamas. Vabal ajal on ta mitmele koorile kontsertmeisteriks. Vanem poeg Andreas õppis Tallinna muusikakeskkoolis metsasarve. Mitu aastat

kasvatas lapsi ja nüüd jätkab taas õpinguid teatri- ja muusikaakadeemias. Samuti laulab ta filharmoonia kammerkooris. Noorem poeg Kaarel on kirjamees, kes on avaldanud luulekogu ja tema tekstide põhjal on lavastatud näidend, mis etendus eelmisel sügisel Linnateatris. Kaarel on ka Tallinna Allika baptistikoguduse abipastor ja alustab õpinguid Tartu kõrgemas usuteaduste seminaris. Noorem tütar Liis-Helena õpib teatri- ja muusikaakadeemias viiulit. Sel õppeaastal on ta aga vahetusüliõpilasena Stavangeri ülikooli muusikaosakonnas Norras. Meil on tore ja ühtehoidev pere.

Elus on olnud palju rõõmsaid, aga ka raskeid hetki. Olen pidanud seisma oma venna kiristu kõrval ja eriti raske aeg oli pärast armsa ema matuseid. Aga imeline on kogeda, et igas hetkes on Jumala armukäed olnud kandmas. Võin kindlalt öelda, et kõik tuleb heaks neile, kes Jumalat armastavad.

Ella Kutser on koguduse raudvara

Ella Kutser sündis 24.juulil 1925 Lipa küla Laose talus oma vanemate Hans ja Ann Kutseri teise lapsena. Kuigi isa Hans oli ümbruskonna laste ristijaks, ristis Ellat oma-külamees Ado Masing, Uku Masingu isa.

Ella isa olnud veel poisike, kui tema isa oli Laose koha ostanud. Valtu Saksa külas sündinud isa oli sajandivahetusel noore mehana ka Rapla uue kiriku ehitustöödel osalenud. Emal oli pärit lähedalt Keo külast. Ella vennad Jaan ja Rudolf on juba igavikus, temast noorem õde Salme elab Kabalas.

Ella vanemad olid sügavalt usklikud inimesed, kes pidasid oma kodus ka pühapäevakooli. Emal oli musikaalne, laulis hästi ja mängis harmooniumi. Laose talu oli omamoodi küla vaimuliku elu keskpunkt. Õpetaja Joosep Liiv käis Lipa küla lapsi loetamas just nende juures. Koduseid palvetunde peeti Lipal Ella mäletamist mööda lisaks Laosele veel ainult Masingute juures Einul.

Kooliajast meenutab ta, kuidas juhataja Johannes Tamm pidas iga esmaspäeva hommikul kogu kooliperlele palvust. Tamme abikaasa Marta olnud Vigala kihelkonnast pärit legendaarse kirikuõpetaja Madis Oviiri õde.

Kuna vanemad olid ka vennastekoguduse liikmed, käidi pühapäeviti nii Rapla kirikus kui ka palvemajas. Leeris käis Ella Raplas õpetaja Heino Mälgu ajal 1943.aasta suvel ning õnnistada oli siis kokku üle saja lapse. Organist Salme Krull õpetanud neile leerilauluks „Helde Isa taeva sees“, mida ühiselt altari ees esitati. Hiljem laulis Ella aastaid kirikukooris.

Mustaks kuupäevaks nende perele oli 22.september 1947, kui kodu põlema läks. Ainult ait koos viljaga ja kuur jäid alles. Kuna Laoset peeti neelukohaks, kus varemgi oli tulekahjusid olnud, ei hakatud oma kodu enam uuesti üles ehitama. Elamine saadi Lipa koolimaja lähedale isa venna Jaani juurde Miku-Vanatoale. Selles 1930-ndate alguses ehitatud majas elab Ella tänini.

Pärast sõda töötas Ella pikka aega aiandusbrigadirina. Tallinna keskturul olnud isegi kohaliku kolhoosi „Ühistöö“ müügiputka, kus ta tihti käis omakasvatatud kraami müümas. Pärast pensionile jäämist töötas Ella veel ligi 10 aastat koristajana Lipa koolis.

Kuigi Ellal pole toas televiisorit ega arvutit, igavuse üle ta ei kurda. Parimaks ekraaniks maailma peab ta kodu

akent, mille tagant vaatab vastu Jumala loodus oma mitmekesisusega. Maainimesena tunneb Ella rõõmu

akna taga sädistavate lindude laulust.

Lisaks kristlike raadiote kuulamisele naudib ta samavõrra ka klassikaraadiost tulevat head muusikat. Kui kümmekond aastat tagasi hakkas tuntud kaameramees Vallo Kepp tegema filmitrilooget samast külast võrsunud Uku Masingust, saab esimese filmi „Kitsas rada keset metsi“ alguskaardites sõna just Ella Kutser.

Kuigi 85.sünnipäev on Ellal juba seljataga, ei puudu ta pühapäeviti ja ka nädalapühadel naljalt kirikust. Kui kogudusel on külaliste vastuvõtuks vaja olnud katta lauda, on Ella oma osaga alati heldelt abiks olnud. Ta on inimene, kes on rikas Jumalas.

Mihkel Kukk

Õpetaja

Asjad ei juhtu lihtsalt niisama, vaid kogeme tihti tagantjärele imelisi kokkuvuimisi. Aastal 1996 palus Taimi Rootsimaa väliskülalisi vastu võtma abiks oma saksa keele õpetajast õe Helle Arik. Sealtkaudu uus suhteniidistik hakkaski hargnema. Rapla ja Põhja-Saksamaal Eckernförde linnas asuv Borby kogudus

Möödunud 15 aasta jooksul on saksa sõbrad suviti võõrustanud enam kui pooltsada Rapla koguduse inimest. Üle aasta oma esindusega Raplas viibides oleme püüdnud neile näidata Eestimaa ilu ja võlu. Kokkusaamiste vahele jäävatel kuudel on jätkunud kontaktid inimeste vahel telefonitsi ja kirja teel, nii et ollakse üksteise elusündmuste ja tegemistega kursis. Võtmerolli selles on kõik need aastad hoidnud Helle Arik. Ta on olnud kohtumistel tõlk, tekstide ühest keelest teise ümberpanija, koordineerinud ettevalmistavaid tegevusi ja kõigele lisaks pakkunud külalistele alati nii meeldinud hubast olemist oma koduseinte vahel.

Kuidas leidsid tee saksa keele juurde?

Näiliselt puht juhuslikult. Õppisin Rapla keskkoolis ja viendas klassis jagati meid kas inglise või saksa keele rühma. Viimases oli õpetajaks mulle sümpaatne Galina Toom, see vist otsustaski. Keel hakkas meeldima, mul läks hästi ja pärast keskkooli astusingi 1963 sel erialal edasi õppima instituudis. Meie klassist läks vist 99% edasi õppima. Kindlat soovi õpetajaks saada mul polnud, aga haridusteed tuli jätkata. Tolleaegsetele viletsatele oludele vaatamata pidasid vanemad tähtsaks haridust. Taimi õppis pärast keskkooli tehnikumis raamatupidamist, õde Malle lõpetas Tartu ülikooli arstina. Minu olen kogu elu töötanud õpetajana ja põhiliselt täiskasvanud õppijate keskel. Mõnikord tuli olla ka tõlgiks.

Millal algas Su suhtlus Rapla kogudusega?

Helle Arik tõlkimas pastor Ulrich Rincket möödunud suvel Saksamaal

See oli 1990, kui Taimi ütles, et me võiks minna leeri. Takistust polnud, sest ristitud olime juba väiksest peast. Ise ka tundsin, et nagu tühi koht oli hingese, midagi oli vajaka. Otsustasime asja ette võtta suuremalt ja paluda õpetaja Esra Rahulalt meie perele mitu talitust. Kujunes nii, et minu poeg Andres, minia Signe ja nende väike tütar Anna said ristitud; Taimi ja mina ning poeg ja minia leeritatud ning lõpuks oli altari ees suguvõsast korraka kolm paari laulatada: Taimi ja Hugo, mina koos Voldemariga ning poeg ja minia. See oli unustamatu sündmus meile kõigile. Leerilapsi aga oli tol augustipäeval õnnistada mitusada. Sestpeale on side kirikuga muutumatult püsinud. Ühe koosseisu olin ka nõukogu liige.

Kas midagi oleks teisiti, kui Sa poleks eelnevaid samme astunud?

Ei kujuta seda olukorda ette! Kui tunnen, et mul läheb sisemiselt raskeks, on esimene asi mehele öelda, et lähme nüüd sel pühapäeval kirikusse. Ma saan sealt jõudu. See muusika, kogu õhkkond ja Mihkel Kuke jutlus annavad hingele, mida mujalt ei saa. Maailma ilusaim ja armsaim kirik minu jaoks! Sellepärast ma käingi.

Kas Sinu kui pedagoogi arvates võiks usuõpetus olla üldhariduskooli õppekavas?

Eks on oleb vist suuresti vanematest ja võtab nähtavasti veel aega. Aga minu meelest võiks see õppeaine koolis olla. Religioonide õpetus on ju inimese silmaringi laiendamine ega tähenda kellegi konkreetsesse usku pööramist.

Me ajame juttu Sinu sünnipäeva eelõhtul, kui alanud aasta on veel üsna noor. Millega jäi Sulle meelde hiljuti lõppenud 2010-s?

Aprillis tegime koos sõbranna Valve Viljakuga reisi Pariisi ja sai käidud taas Saksamaal. Need kaks reisi olid väga head.

Kuidas näed meie koguduses Rapla – Borby suhteid jätkumas?

5.augustil 1990 laulatati Rapla kirikus Helle ja Voldemar Arik (keskel), nende poja Andrese ja minia Signe (vasakul) ning Helle õe Taimi ja õemehe Hugo Rootsimaa (paremal) abielu

Arvan, et tuleb tõmmata juurde ka noori, kes valdaks natuke saksa keelt. Kahjuks on olnud Eestis tendents inglise keele suunas. Saksamaa poolelt on pastor Rincke olnud sõprusuhete vedaja ja nüüd juba pensionil olles loodab seda liini jätkata. Tänavu juunis tahavad nad taas Eestisse tulla, ajakavagi on juba paigas.

Eelnevast võiks järgneda konkreetne samm – avada saksa keele algõpe huvilistele!

Miks ka mitte, see idee on ammu üleval, kuid pole seni laiemat kõlapinda leidnud. Mina olen valmis õpetama.

Pedagoogitööle pealinnas pani Helle mõni aasta tagasi punkti ning naudib nüüd koos Voldemariga maaelu looduskaunis Kaasiku talus Rapla külje all Väljataguse külas. Viimase töuke maaletulekuks andis armsa õe Malle lahkumine 2004. Tulla ta kalmule mis tahes ajal, istuda, mõtiskleda ajapiirangut tundmata saab vaid kohapeal elades.

Voldemari kätega on vahepeal tühjana seisnud saja-aastasest majas toad põhjalikult remonditud, tehtud uued põrandad ja ahi, ehitatud juurde vannituba ja tegevus jätkub. Olnud ju Helle kadunud isa soov, et maja jääks alles järgnevatele põlvetele, kus on tore kokku käia ja koos olla. Selle mõttega pärandaski maja lapselapsele. „Nii et meie oleme siin vaid sulased,“ naerab Helle. „Kevadel ja suvel on aiatöö ja muruniitmine – nii et igav pole kunagi. Minu hooleks on põhiliselt lilled, Voldemaril porgandid peedid-

kapsad-kõrvitsad, tomatid ja kurgid. Tunnen end siin väga hästi, siin on mu kodu ja lähedased.“

Kuidas mööduvad maal pikad talveõhtud, kui ei taha tunde teleri ees istuda?

Olen palju ilukirjandust lugenud. Jõuluks saatis pastor Rincke saksakeelse *Islami väljakutse* ja mitu oma ema raamatut. Need aitavad jätkuvalt keelega kursis olla.

Oled ilmselt pärinud ka muusikaande, kuna ütlesid, et emal oli hea lauluhäl ja isa mängis orkestris mitut pilli?

Isa ja ema olid väga musikaalsed, ka mina armastan laulda. Õpingute ajal osalesin instituudi ansamblis. Poeg mängib siinses *Spido*-sõprade pundis ja koos Taimi lastelastega on moodustunud meil oma sugulastest ansambel. Kaks aastat järjest on meie õuel peetud *Kaasiku-rocki*, kus osalejaid ka ümbruskonnast.

On Sul mõni unistus, mis jäänud teostamata?

Ei arva, et õpetajaamet oleks vale valik olnud, aga tagantjärele olen mõelnud, et mulle väga meeldis psühholoogia. Kahjuks ei olnud instituudis igal aastal sellele erialale vastuvõttu, kuid osalesin psühholoogiarings. Juhendajaks oli tuntud teadusmehe Aleksei Turovski ema ja me tegime seal igasugu huvitavaid katseid. Kui oleksin noorem, täiendaksin end kindlasti just sel alal.

Küsitles Ilme Veetamm

Abi tuleb ülevalt

Mida küll teha siis

- kui mure muserdab
- kui oled nagu musta pilve sees, nägemata enam head ja ilusat enda ümber
- kui ununevad sõbrad, kirik ja hingekarjane, sest puudub julgus kedagi oma murega tülitada?

Jeesus ütles, et ärge muretsege – see ju ei aita. Aga mida ometi peale hakata? Kas suruda kõik endasse ja kannatada või otsida abi? Olles kord sellises olukorras, pöördusin oma õpetaja poole, sest ise üksinda palvetades ei jõudnud kuidagi lahenduseni.

Õpetaja Mihkel Kukk leidis aja ühel õhtupoolikul. Ta luges minu olukorrale sobivad piiblisalmid ja palve ning see kõik oli nii eriline ja tõi esile usu, mis muudab nähtamatut.

Kodu poole kõndides tundsin, et probleem on lakanud olemast. Minu olukord oli alles, aga see ei häirinud mind enam, vaid kõik tundus loomulik. Minusse oli tulnud julgus kõigest läbi ja üle vaadata. Tundsin, et Jumal on olukorra

juba lahendanud ja mul jääb vaid oodata selle nähtavaks saamist.

Tänaseks on see küll juba vana lugu, aga kirja panin sellepärast, et ärgu keegi jäägu üksi, kui on raske. Ölgem üksteisele toeks ja Jumala abiga õnnestub see kindlasti.

Teie koguduse õde ja usukaaslane Meeri KadarpiK
Kehtnast

Suurim tarkus on teenimine

24.oktoobril 2010 tähistati Rapla kirikus kontsertjumalateenistusega vaimuliku helilooja Marje Singi 100.sünniaastapäeva. Avaldame lühendatult tema poja, Europarlamendi saadiku Tunne Kelami peetud kõne sellel päeval.

„Täna on misjonipüha, aga ka Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni asutamise päev, mis püüdis kõiki rahvaid ühendada koostöös.

Kui kõnelda minu vanematest, siis misjonitunnetus oli see, mis motiveeris neid oma valikuid tegema. Need valikud olid mitmekesised. Isa Peeter lõpetas riikliku kunsttööstuskooli, õppis seal koos Eduard Viiraltiga, elasid ühes toas, käisid koos Vabadussõjas ja mõlemal oli ees kunstnikukarjäär.

Aga siis sattusid nad ühel õhtul Estonia kontserdisaalis kuulama soome äratusjutlustajaid. Nad läksid sinna selleks, et teha joonistusharjutusi jutlustajatest. Aga Peeter Sink otsustas tänu sellele, et ta valib midagi muud kui kunstnikukarjäär. See oli misjonärikarjäär, mis algas 1920-ndatel aastatel. On huvitav, et tänapäeval mitte Euroopa ei misjoneeri teisi mandreid, vaid teised mandrid misjoneerivad Euroopat, kus ristiusk on suurel määral kadunud.

On öeldud, et 20.sajand oli sajand, kus polnud tõde, mida poleks asetatud kahtluse alla ja kus polnud lollust, mida poleks tormatud uskuma. 20.sajand ja praegune aeg on relativismi diktatuur, kus ei ole mingit kindlat tõde, kus igaüks usub, nagu tahab, või ei usu üldse. 21.sajandi alguses on esile kerkinud *homo consumens* ehk tarbiv inimene oma tarbimise ja meelelahutuse usuga.

Tänapäeva Euroopa impordib misjonäre sealt, kus ta enne misjonitööd tegi. Kuid misjonisõnum ütleb, et ei ole lootusetuid olukordi. Kogu elu küsimus on, kas ehitada seda lühikesele või pikale perspektiivile. Targad on need, kes valivad pikema perspektiivi ja kelle jaoks tekib küsimus: Mis kasu ma saan sellest, kui kogu maailma võidan, kuid oma hinge kaotan?

Tänase jutluse teema tuletas mulle meelde õpetaja Harri Haamerit, kes oli mu vanemate väga hea sõber. Kui Harri areteeriti, peatus ta abikaasa oma mehele Pagari vanglasse pakke toomas käies meie kodus. Ta oli mõrtsukatega ühes kambris ja kui pakk tuli, ütlesid need, et pool kulub meile. See on meie reegel. Harri kinnitas, et see on ju minu oma, ometi ta ütles neile: Ei, ma ei vajagi seda, võtke kõik endale. See oli neile üllatus ja kogu kurjategijate kamp võttis ta seepeale oma kaitse alla. Pealik kuulutas, et kui keegi seda pappi peaks puudutama, siis ma tapan selle. See on lihtne näide, kuidas vabanemine materiaaletest hüvedest ja oma isekusest annab meile jõu ja mõju.

Minu ema Marje Sink pärines Varbola kandist. Vanaisa Mihkel Gildemann oli pärit Vigala köstrite suguvõsast ja rändas mitmes kohas. Talle sündis 6 last, minu ema viimase lapsena Volossovovs Peterburi kubermangus, kus oli eestlaste koloonia. Vanaisa oli seal ka kristliku kirjanduse levitaja.

Mihkel Gildemann suri 1918 ning lesk ja 6 last sattusid puhkenud kodusõja tõttu väga raskesse olukorda. Vanem poeg võeti sõjaväkke ja kadus kusagile Kaspia mere kanti. Valitses nälg. Vanaema Anna Gildemann oli õhtul lastele öelnud, et püüame nüüd magama jääda ja ärkame siis taevas. Tuli järgmine hommik ja nälg oli ikka veel. Vanem õde võitles välja õiguse opteeruda kodumaale 1921. Narva silda ületades nad suudlesid maad ja ütlesid, et nad iial ei taha siit tagasi minna. Ka Eestis ei oodanud ees midagi head. Polnud tööd ega elukohta. Üks sugulane, kellel oli kirstutöökoda, võttis nad

Helilooja Marje Sink (18.10.1910 – 31.12.1979)

ajutiselt enda juurde ja parema puudusel lapsed ööbisid kirstudes.

Otsustati, et noorim on targem panna Aaspere lastekodusse, mis osutus väga kenaks kohaks. Ka aastaid hiljem käisid ema juures Aaspere kasvandikud ja pedagoogid. Seal märgati noorte annet ja ema hakkas seal oma muusikalisi andeid arendama, õppis klaverit ja juhatas lastekoori. Tallinna tulles tegutses ta Sinise Risti koguduses ja abiellus 1930.aastal Peeter Singiga.

1938 lõpetas Marje Sink Tallinna Konservatooriumi, kus õppis Artus Kapi käe all kompositsiooni ja tal soovitati väga jääda edasi laulu õppima. Kuna peres oli kaheaastane poeg ja majanduslik olukord kitsas, loobus ta sellest.

Ema loomingu tõeliseks omaduseks on sõnumi ja muusika kooskõla, näiteks laulus „Auline elu.“ Tema suures loomingus (ligi 1000 heliteost) on kindlasti oma kullafond, mis on ajale vastu pannud. Kuigi Marje Singi looming oli aastaid maha surutud ja muudetud tundmatuks, on see nüüd üle 30 aasta pärast looja surma hakanud ellu ärkama. See on selge märk õnnistusest, mis tema loomingul on olnud.

Apostel Pauluse sõnul on meil mitmesuguseid andeid. Ei ole ühtegi inimest, kellel neid ei oleks. Küsimus on, kuidas me neid kasutame. Kogu valik on selles, kas me kasutame oma andeid ainult oma mina edendamiseks või teiste teenimiseks. Teenimine on ülim asi, mida me oma elus tohime avastada ja suurim tarkus, milleni võime jõuda.“

Tunne Kelam

Tõnis Blank: minu kokkupuuted kirikuga

Olen pärit Tartumaalt Rõngust, kus Blankide suguvõsa juured ulatuvad Põhjasõjani välja. Peaaegu sellest ajast on pärit ka vanemad ristid meie pere hauaplatsidel. Kuid mitte ristid ja sambad pole olulised, vaid inimesed eelnevatest aegadest, tänu kellele oleme meiegi siia ilma tee leidnud. Olen lapsest saati harjunud surnuaias käima ega karda seda paika ka öösel mitte. Parema meelega käingi oma vanavanemate ja isa hauld just õhtuhämaruses või päris pimedas, kui süüdatud küünlavalgus tekitab suurema koosolemise ja soojuse tunde – ka nemad kuuluvad meie maailma ja nende kodu saab sellest heledust juurde. Elavaid tuleb karta, mitte surnuid.

Kirikumägi oli mõnus paik

Mind ristas Rõngu kirikuõpetaja Eduard Kalda. Nõukogude ajal ei tulnud muidugi kirikus käimine suurt kõne allagi. Kirikumägi oli aga mõnus paik mängimiseks. Mäletan kooliajast ka seda, kuidas kodu sai läbi ragina ja kahina kuulatud Ameerika Häält ja eriti vanaonu Uno Planki jutlusi suuremate kirikupühade ajal. Vanaisa vend Uno oli kirikuõpetaja, emigreerus sõja jalust ja jõudis lõpuks Ameerikasse, kus ta alles mõni aasta tagasi 99-aastasena lahkus.

Pärast Rõngu 8-klassilist kooli jätkasin Elva keskkooli humanitaarkallakuga klassis. Olen oma toonase võimalusega ääretult rahul. Õppisime süvendatult eesti keelt ja kirjandust, võõrkeeli (saksa, soome, ladina), kaasaegset väliskirjandust (mida toona tavakeskkoolide ainekavades polnudki), kirjandusteooriat, poeetikat, kultuurilugu, teatrilugu. Vene kirjandust õppisime originaalkeeles vene keele tundides. Mitmeid aineid neist andis kirjanik ja luuletaja Ain Kaalep. Eks sellest ajast on pärit ka esimesed teadlikud arusaamised kristlikust maailmast.

Lauluga teenimas

Tartu Ülikooli päevil - lõpetasin majandusküberneetika eriala - laulsin ma ülikooli kammerkooris Vaike Uibopuu ja Tiitu Otsuse käe all. Tänu laulule oli meil palju kokkupuuteid kirikuga läbi muusika. Nii füüsilises kui vaimses mõttes. Kirikukontserte oli palju ning ühed elamuslikumad olid laulmised Kiievis Sofia katedraalis ja Lätis Straupe loss-kirikus.

Alates 1982. aastast on minu koduks Kehtna ja minu töö olnud tihedalt seotud põllumajanduse ja maaelu edendamiseks. Kuid aega jagus ka laulmiseks erinevates koorides. Üks omanäolisi oli Järvakandi Peetri kiriku noortekoor, kus laulsime mõlemad abikaasaga seitse aastat. See oli pisikene koor, 10 -12 liiget, millega laulsime *a capella* 4-6-8-häälseid laule ja koraale. Koorijuhiks oli Maiu Kell-Kangur. Seega olid enamasti kõik pühapäevad ja kiriklikud pühad seotud teenimisega laulu läbi. Ja mitte ainult kodukirikus, vaid ka mujal Eestis. Järvakandil on sõpruskogudus Soomes Juvas, kus käisime ka oma kooriga kontserte andmas. Praegu laulame koos abikaasaga Rapla segakooris August 07, mida juhendab Urve Uusberg.

Peetri kirikust on mees seik kiriku 140.aastapäevast, kui minul paluti teenistusel saksa naiskirikuõpetajat Gudrun Schmidt-Endrißit tõlkida. Seisin tema kõrval kantslis ja panin eesti keelde ümber nii jutlust kui ka ettelõetud kirjakohti Piiblist. Algul pabistasin väga, kuid lõpuks, kui tundus, et sain hakkama, valitses hinges erilne rõõm ja rahulolu.

Olles Kehtna valla volikogu esimees, püüdsime ikka leida võimalusi toetada valla pühakodade (sh ka Peetri kiriku) remonte. Kehtna vallas on ka üks isemoodi hooldekodu Petrula, mis saanud toetust Soome eraannetatelt, vallalt ja viimasel ajal ka riigilt. Tegu on omamoodi turvakoduga - taluga, kus leiavad uue kodu eluga pahuksisse läinud mehed.

Peapiiskop Andres Pöder autasustas Rapla maavanemat Tõnis Blanki 2009.aastal EELK Teeneteristiga

Perenaine Alina Nüganen peab korda kristlike väärtuste ja kiriklike kommete alusel.

Maavanemana koos kirikuga

Viis aastat (2004-2009) Rapla maavanema ametis oli tõine aeg, mis andis võimaluse kohtuda toredate inimestega ja lähemalt tundma õppida väga erinevaid valdkondi. Raplamaa pakatab loominguilusest.

Kõik teavad Rapla kirikumuusika festivali. Maavanemana tuli mulgi juhtida festivali nõukogu. Selline üritus väljaspool pealinna loob võimaluse ka maainimestel nautida kõrgtasemel süvamuusikat ja suurvorme oma kodukirikus.

Raplamaal on samuti pika traditsiooniga kiriku- ja vallajuhtide nõupäevad. Arutelu teemad on erinevad: religiooniõpetusest koolis, pühakodade programmist ja muinsuskaitsest, kalmistuste korrashoidmisest ja andmebaaside digitaliseerimisest, koostööst kohalike omavalitsustega, hingehoiust ja surijate hooldamisest jt.

Mulle meeldivad kirikujuhid ja -õpetajad, sest nad on filosoofid, mõtlejad, hingehoidjad. Tarkade inimestega on meeldiv suhelda. Ei pidanud ma paljaks õnnitleda kogudusi nende pühakodade suurematel tähtpäevadel ja ka õpetajaid nende isiklikel juubelitel.

Hingehoidu on meil kõigil vahel vaja, olgu me oma arvates nii tugevad kui tahes. Ja üleüldse peaks meie koolide õppekavad sisaldama rohkem filosoofiat – eetikat, moraali, väärtushinnanguid. Kümme käsku elamisjuhiseks, mille Jumal andis Moosesega Siinai mäe jalamil sõlmitud lepingu kaudu inimestele, pole oma aktuaalsust kaotanud.

Usaldusest ja väärtustest

Viimastel aastatel on Tallinnas ja mujalgi Eestis hakatud korraldama palvushommikusööke. Evangeelse Allianssi õhutusel otsustasime ka Raplamaal midagi sama formaadi järgi teha. Kahel aastal sai detsembri alguses palutud adventihommikule kohalikke kiriku- ja vallajuhte ning ärieliiti. Et üheskoos mõtiskleda elu püsiväärtuste üle. Esimesel korral olid meie jututeemaks väärtushinnangud (nii kirikus, ärielus kui ka panganduses), teise kohtumise teemaks oli usaldus. Ja nagu hiljem on selgunud, on just usaldusest põhjust viimasel ajal kõige rohkem rääkida.

Minu suhe kirikuga on privaatne, üsna individuaalne ja pigem seesmine. Ma ei hõiska ega kuuluta seda laiale ilmale. See riik on sisemine.

Aasta 2010 Rapla Maarja-Magdaleena koguduses

3.01. Sai teatavaks koguduse aasta inimene, kelleks ankeetküsitluse põhjal valiti Ainu Meidla

28.02. Kontserdiga „Lauliku talveüksindus“ esitas kammermeeskoor Pärt Uusbergi loomingut

28.03. Palmipuudepüha jumalateenistusel mängis trompetist Lauri Kivil

3.04. Vaiksel Laupäeval esitasid W.A.Mozarti „Reekviemi“ segakoorid Noorus ja Cantus, Tartu ülikooli kammerkoor, Tallinna Barokkorkester ja solistid, dirigent Raul Talmar

4.04. Ülestõusmispüha varahommikul jumalateenistusel teenis vaimulikest abielupaar, Paldiski õpetaja Merle Prass-Siim (jutlus) ja Harju-Madise koguduse õpetaja Joel Siim; perejumalateenistusel laulis Mitte-Riinimanda segakoor Urve Uusbergi juhatusel; pastoraadis oli traditsiooniline käsitöö näitusmüük; koguduse käsitööringilt valmis punasepõhjaline laulatusvaip

Vaimulikest abielupaar Joel Siim ja Merle Prass-Siim ülestõusmispüha jumalateenistuse järel kogudust tervitamas

21.04. Koguduse käsitööring ja aktiiv ekskursioonil Tallinnas, kus külastati Siimeoni ja Hanna apostliku õigeusu kirikut ning tutvuti Riigikogu tööga Toompea lossis

24.04. Uku Masingu 25.surma-aastapäeval tema mälestustoa ja büsti avamine Lipa koolimajas koos suurmehe 100.sünniaastapäevale pühendatud maakondliku Masingu-aasta lõpetamisega; aasta projektijuht Anne Kalf pälvis EELK tänukirja

9.05. Emadepäeva perejumalateenistusel esinesid Rapla muusikakooli õpilased

12.-17.05. Koguduse 10-liikmeline delegatsioon külas Borby sõpruskogudusel Saksamaal

21.05. Ansambli Nolens-Volens kontsert

23.05. Nelipüha jumalateenistusel, kus konfirmeeriti 7 leerilast, jutlustas õpetaja ja misjonär Mika Tuovinen; Tallinna Toomkirikus toimunud tänuüritusel andis peapiiskop Andres Pöder juhatusel esimehele Raivo Ermile EELK III järgu teeneteristi ning Samaaria koja perenaisele Lea Särekannole EELK aukirja; EELK tänukirjaga tunnustati Heljo Einulat ja Ainu Meidlat

Juunist augustini, teeliste kiriku ajal oli kirikus näitus Kohilas elava vaibakunstniku Ehalill Halliste gobeläänidest, kolmapäeva õhtuti olid orelipooltunnid

Iseisvuspäeval olid lumehanged pillimeeste kõrgused

12.06. EELK Kirikupäevast ja vaimulikust laulupeost Tartus võtsid osa ka Rapla kirikukoor ja nõukogu liikmed

26.06. Alu mõisa pargis õnnistati kõikide Eestis lõhutud sammaste mälestuseks memoriaal, mis rajati Rapla kiriku juures asunud Vabadussõja esimese mälestussamba tükkidest

27.06. Leeri 20.aastapäeva tähistamine Kehtna Peetri kirikus, kus jutlustas tollane Järvakandi õpetaja Jaanus Noormägi ja laulis Kehtna segakoor Margit Sarri juhatusel

11.07. Kuldleeris osales 5 „last“ 1960.aasta leerirühmast

18.07. Segakoor ja aktiiv külas Koeru Maarja-Magdaleena kogudusel, kus osaleti nimepäeva jumalateenistusel. Tagasiteel külastati Järva-Jaani ja Järva-Peetri kirikut

22.07. Koguduse nimepäev - Maarja-Magdaleena päev algas traditsioonilise jalutuskäiguga Rapla kalmistul. Kontsertjumalateenistusel kirikus 18jutlustas Jõhvi õpetaja Peeter Kaldur ning laulis Safari misjonikoor Soomest Viive Mäemetsa ja Tommi Niskala juhatusel; kihelkonna auhinna pälvis Toomas Tõnisson Rapla Vabadussõja ausamba taastamise ja vana ausamba tükkidest uue memoriaali teostamise eest; kihelkonnapäeva jututoas pastoraadis kõneles dr. Liivi Aarma Rapla koguduse õpetajast Eduard Pontus Hallerist, kelle sünnist möödus sügisel 200 aastat.

Õpetaja Jaanus Noormägi Kehtna Peetri kiriku juures vestlemas oma 20 aasta taguste leerilastega

Kümme aastat koguduse segakoori juhatanud Siiri Kalvik pani suvel ameti maha. Pilt koori väljasõidult Järva-Jaani kirikusse

Õhtul oli XVIII Rapla kirikumuusika festivali (KMF) avakontsert, kus esinesid tütarlastekoor „Ellerhein“ Tiia-Ester Loitme juhatusel ja tšellokvartett C-JAM

25.07. XVIII Rapla KMF-i kontserdil kõlas Riinimanda kooridelt esmaettekandes Urmas Sisaski „Madise Missa“, kohalolijaid tervitas ja avapalve pidas festivali patroon EELK peapiiskop Andres Pöder

1.08. Festivali lõppkontserdil juhatas Rapla Suveakadeemia kammerorkestrit Jonathan Brett Inglismaalt, solist oli Annelly Peebo

15.08. Rukkimaarjapäeval 20. leeriaastapäeva tähistamine, kus laulsid Kadrina kirikukoor Anne Peäske juhatusel ja solist Merle Hillep

20.-22.08. Koguduse palverännak Saaremaale, kus peatuti 13 pühakojas; ühised jumalateenistused ja palvused koos kohalikega olid Püha ja Kihelkonna kirikus ning Karala palvelas

29.08 Kehtna Peetri kirik sai altarist ukseni ulatava uue punase pörandavaiba

22.09. Koguduse käsitööring alustas tegevust senistes Rapla kunstiseltsi ruumides pastoraadis

3.10. Rapla kiriku 109. aastapäeval jutlustas Viimsi Jakobi koguduse õpetaja Mikk Leedjärv ning Kaia Väljamäe

Vabadussõja ausamba tükkidest memoriaal Alu mõisa pargis

õnnistati uueks segakoori juhiks

10.10. Lõikustänapühäl laulis Mitte-Riinimanda segakoor Urve Uusbergi juhatusel; käsitööringi juht Inge Sepp pälvis 75. sünnipäeva puhul EELK tänukirja

24.10. Helilooja Marje Singi 100. sünniaastapäeva tähistamise kontsertjumalateenistusel laulis koguduse segakoor ning duett Siiri Kalvik ja Virge Ventsel. Oma ema elust ja loomingust kõneles poliitik Tunne Kelam

31.10. Arsise kellade ansambli plaadiesitluskontsert „Terra Mariana“, dirigent Aivar Mäe, solist Heldur Harry Põlda. Koguduse käsitööring kinkis Kehtna Peetri kirikule 10 mugavat istmepatja

7.11. Hingedeaja kontsert segakoorilt „Head Ööd, Vend“, dirigeerisid Pärt Uusberg ja Dario Ribechi Itaaliast

14.11. Isadepäeva kontsert „Jazz ja kirik“ helis ning pildis

27.11. Adventiküünla süütamine koos Rapla kihelkonna jõulurahu väljakuulutamisega Kehtna vallavanema Kalle Toometi poolt; laulis Eesti koolinoorte segakoor Taavi Esko juhatusel ja Mitte-Riinimanda segakoor Urve Uusbergi juhatusel; järgnes tulede süütamine Rapla linna jõulupuul kiriku pargis

Aivo Mänd ja Jana Rökk laulatati Rapla kirikus 31. juulil

1.12. Rahvusvahelise aidi vastu võitlemise päeva kontserdil esinesid Thea Paluoja laulustuudio lapsed ja ansambel August Hunt

5.12. II advendi jumalateenistusel laulis ansambel „Meespea“ Reet Poomi juhatusel; õhtul Tallinna ülikooli meeskoori ning Eesti politsei ja piirivalve orkestri kontsert

12.12. III advendi jumalateenistusel laulsid Eesti Teaduste Akadeemia mees- ja naiskoor; pastoraadis käsitöö näitusmüük; laulis Raikküla ansambel „Enelas“ Ene Kanguri juhatusel

19.12. IV advendi jumalateenistusel laulsid segakoorid Videvik ja Härmaline; õhtul jõulukontsert Tallinna poistekoorilt Lydia ja Tomi Rahula juhatusel, solistid Lenna Kuurmaa ja Ott Lepland

22.12. Raplamaa noorte muusikute jõulukontsert

24.12. Jõuluõhtu jumalateenistusel laulis Maarja koor Rita Kikajoni juhatusel; jõuluöö missal laulis Mitte-Riinimanda segakoor Urve Uusbergi juhatusel

25.12. Esimesel jõulupühäl konfirmeeriti 12 noort

28.12. Märta Avandi ja Liisi Koiksoni jõulukontsert

Imekaunil Šotimaal

Möödunud aasta südasuvel oli mul meeldiv võimalus lähemalt tutvuda oma vanema tütre Heli šotlasest abikaasa Davidi kodumaaga.

Maapealne paradiis ja kohtumine kuningannaga

Ilmad on Šotimaal väga muutlikud. Peaaegu alati vaheldusid ühel päeval kuum päike, külm tuul ja soe vihm. Esimese elamuse sain Stirlingi ülikoolilinnakust, mis kujutab endast omaette asuvat paradiisiaeda suure järvega keskel koos taamal kõrguvate mäetippudega. Moodsad ülikoolihooned, pargid seninägematute puuhiiglastega, kõikjal värvikad lillelaigud ning peegelsiledal veepinnal ujumas majesteetlikud valged luigid. See kõik on koduks üliõpilastele kogu maailmast.

Mägede vahel kaunistavad vaatepilti suuremad ja väiksemad järved, millel saab teha kostavaid laevareise. Ühe päeva veetsime kuninganna Elisabeti nime kandvas looduspargis, kus nautisime selle suurt vaheldusrikkust ja mägede ilu.

Edinburgi botaanikaaias kohtusime üllatuslikult ka Suurbritannia kuninganna Elisabeth II endaga, kes oli tulnud sinna uue paviljoni avamisele ning istutas mälestuseks puu. Kõikjal parkides võib näha vallatuid oravaid ja hüplevaid jänkukesi koos poegade. Pardid on nii julged, et võtavad kas või väevõimuga näpu vahelt saiapalukesi.

Kuulsusrikas ajalugu

Šotimaa pealinnas Edinburghis on moodne parlamendihoone. Eriti imetusväärne on kõrge mäe otsas olev vanalinn koos üle kõige kerkiva Edinburghi lossiga. Linna ümbruses on palju suuri tehaseid. Forthi jõe suudmealal toodetakse maagaasi.

Kõige hingelähedasemana jäi meelde Stirlingi linn, mis on šotlaste vabadusvõitluse paik. 1297.aastal Forthi jõe sillal peetud ägedates lahingutes saavutatud legendaarset võitu inglaste üle tähistab kõrgel mäetipul asuv ausammas.

Huvitav linn on Edinburghi ja Stirlingi vahele jääv Falkirk, kus on vaimustav lossihoone, mille kolmel korrusel saab tutvuda Šotimaa kahe tuhande aastase ajalooaga.

Edinburghis nägin, kuidas valmis šoti rahvariie. Ühel kaunil, kuid tuulisel juulikuu õhtul sai Stirlingi lossiouel kuulata šoti rahvuslikku orkestrimuusikat. Orkester koosnes trummidest

Loo autor Helgi Tursk Falkirkis, taga linna raekoda

ja torupillidest ning lapsed esitasid torupillimuusika saatel rahvatantse.

Naeratused juba kiriku uktsel

Edinburghi vanalinnas külastasime kahte teineteise vastas üle tee olevat suurt katedraali. Üks oli katoliku, teine šoti episkopaalkirik, mõlemad kõrged ja avarad hooned. Ka Stirlingis veetsime mõnusa puhketunni vanalinna suurimas kirikus mahedat orelimuusikat kuulates. Sealne orel olevat üks Euroopa romantilisema kõlaga pille.

Üllatuskohtumine kuninganna Elisabeth II-ga Edinburghi botaanikaaias

Esimesel pühapäeval osalesin jumalateenistusel ühes väikeses šoti kirikus. Oli nii ülev tunne, kui kiriku lävel võtsid meid vastu soojalt ja südamliselt naeratavad inimesed. Vaatamata minu puudulikule keeleoskusele saime kohe väga lähedasteks. Meid tutvustati ka teistele kirikulistele.

Jumalateenistus algas kahekõne vormis. Selle põhiideeks oli südamevalu inimeste usust eemaldumise pärast. Naljatoonil anti edasi teisitimõtlejate lapsikuid mõtteid ja arusaamisi usust. Järgnesid piibli-lugemised, mis vaheldusid palvete ja ülistuslauludega. Kuigi laulud olid ingliskeelsed, viimane ka šotikeelne, ei olnud raske neid kaasa laulda. Kirikust lahkusime õnnistussoovide saatel. Tundsin, kuidas suur Jumala rahu ja rõõm oli täitnud mu südame. Olin tõesti sattunud igas mõttes maapealsesse paradiisi.

Helgi Tursk

Palverännak Saaremaale

Äsja restaureeritud ajalooline Kihelkonna kellatorn kui ainuke omanäoline Eestis täidab jälle oma algset ülesannet

Möödunud suvelõpu palverännak viis Rapla koguduse rahva Saaremaale. Kolme päevaga sai Eestimaa suurimale saarele ring peale tehtud ning külastatud kolmeteistkümmet eri konfessiooni kirikut või palvemaja.

Esimeseks avatud ustega templiks oli võrratu arhitektuuriga Muhu Katariina kirik. Viimaseks külastatavaks pühakojaks jäi Mustjala Anna kirik. Enamikus kohtades võttis meid vastu ka kohalik vaimulik ja see teeb ühe palverännaku iga reisijate jaoks eriti meeldejäävaks.

Et me alustasime oma teekonda 20. augustil, pidasime taasiseseisvuspäeva ühise õhtupalvuse koos kohaliku rahvaga Püha Jakobi kirikus. Elamust pakkuvaks kujunes laupäevaõhtune palvus Saaremaa läänerannikul Karala külas imeliselt hubases kodukirikus, mille sügavalt usklik peremees

Peeter Raun oli kõigest aastajagu varem valmis saanud. Pühapäeval jumalateenistusel olime Kihelkonna Mihkli kirikus.

Nii Pühas kui ka Kihelkonnal on loodud suurepäraseid võimalusi teelisi majutada ja toitlustada. Meie eriline tänu kuulub õpetajatele Anti Toplaanele ning Elmar ja Rene Reinsoole ja koguduse inimestele, et võisime end seal tõesti hästi tunda ja kristlikku osadust kogeda.

Pärast seda, kui olime Mustjala pangalt viimast looduselamust nautinud ja Karja Pagarist kolmnurgakujulist porgandileiba kaasa ostnud, kiirustasime praamile, et koduteel meenutada, mille poolest olime nende päevadega rikkamaks saanud.

Mihkel Kukk

Endine tootmishoone Salmel on muudetud Anseküla koguduse pühakojaks, mida rahvas hellitavalt tursakirikuks kutsub

Tornimäe õigeusu kiriku trepil tervitas meid kohalik preester Toivo Treima

Religioonide ristteel Euroopas

Mostari linn Bosnia ja Hertsegoviinas, keskel 16.sajandist pärit eri rahvusi ja religioone ühendanud ja lahutanud jalakäijate sild

Möödunud aasta septembris viibisin puhkusereisil põneva ajalooa Lääne-Balkanil, kus sajandite jooksul on ida- ja läänekristlus ehk õigeusk ja katoliiklus koos lõunast Euroopasse tunginud islamiga omavahel põrkunud ja põimunud. Lisaks Sloveeniale, Horvaatiale, Bosnia ja Hertsegoviinale ning Montenegrole sain põgusalt tutvuda ka kaua Euroopa suletuimaks riigiks olnud Albaaniaga.

Roomlased vallutasid Aadria mere idaranniku juba 3.sajandil ja rajasid sinna Illüüria provintsi. Rooma impeeriumi lagunedes aastal 395 pKr jäid praeguse Sloveenia, Horvaatia ning Bosnia ja Hertsegoviina alad Lääne-Rooma impeeriumi valdusse ning Serbia, Montenegro, Kosovo, Albaania ja Makedoonia Ida-Rooma keisririigi ehk õigeuskliku Bütsantsi mõju alla. Kuigi ristiusk kinnistus Balkani aladel alles 9.sajandi alguseks, olid usulised piirjooned selle jagunemise juba suuremalt jaolt paika pandud.

Kui põhja- ja läänepoolsemad Sloveenia ja Horvaatia on ka täna katoliiklikud maad ning idasse ja lõunasse jäävad serblased, montenegrolased ja makedoonlased valdavas enamuses õigeusulised, siis nende keskele jäänud bosnialased, aga ka albaanlased sattusid 15.sajandil islami mõjusfääri. Religioosest jagunemisest johtuvaid pingeid on tunda seal siiani. Üks põhjus, miks Serbia ja mitmed teised riigid ei soovi tunnustada valdavalt etniliste albaanlastega asustatud Kosovo iseseisvust, on see, et just sinna jäävad õigeusklike serblaste vanimad ja tähtsamad pühamad.

Balkan - kultuuride kokteil ja rahvaste sulatusahi

7.sajandil saabusid põhja poolt Balkani aladele slaavi hõimud, mistõttu seda piirkonda tuntaksegi lõunaslaavlaste alana. 15.sajandist valitsesid Aadria mere idarannikut pikka aega

veneetslased. Ainult väike ja vapper Ragusa linnriik (praegune Dubrovnik) suutis säilitada oma iseseisvuse. Umbes amal ajal hakkasid lõuna poolt Euroopasse tungima ka islamiusulised türklased. Otomani impeerium vallutas praeguse Albaania ja jõudis välja Bosniasse. Need alad jäid peaaegu neljaks sajandiks Türgi ülemvõimu alla. Enamik sealsetest elanikest võttis vastu ka islamiusu. Pärast Türgi võimu nõrgenemist liideti 19.sajandi lõpul Bosnia ja Hertsegoviina alad Austria-Ungari keisririigi koosseisu, kuhu kuulusid ka sloveenid ja horvaadid.

Samal ajal aga hakkasid idapoolsed serblased üha jõulisemalt taotlema lõunaslaavlaste riigi loomist. Seda aitas kiirendada Austria-Ungari troonipärija Franz Ferdinandi tapmine 1914.aastal Sarajevos, mis omakorda viis I maailmasõja puhkemiseni. Jõudude vahekorra muutudes oli 1929.aastaks loodud tugeva Serbia domineerimisega Jugoslaavia Kuningriik. Pärast Teist maailmasõda lõi marssal Josip Broz Tito viiest vabariigist - Horvaatiast, Sloveeniast, Serbiast, Bosnia ja Hertsegoviinast ning Makedooniast koosneva sotsialistliku föderatsiooni.

Horvaadi-sloveeni päritolu president juhtis raudse käega kuni oma surmani 1980 riiki, kus serblased olid paljuski teistest võrdsemad. Kuigi see tekitas suuri pinged kunstlikult ühendatud liitriigi erinevate rahvaste vahel, viidi Jugoslaavias erinevalt teistest Ida-Euroopa kommunistlikest riikidest ellu avatud piiridega liberaalset majanduspoliitikat. Inimestel lubati vabalt lääneriikides tööl käia ning kodumaa poeletid olid kaupu täis. Need, kes nõukogude ajal said võimaluse Jugoslaavias käia, ei jõudnud sealset sotsialismi ära imestada. Ka välispoliitikas aeti sõjalistesse blokkidesse mittekuulvas Jugoslaavias Moskvas oluliselt erinevat joont.

Pärast Tito surma aga hakkas elu Jugoslaavias allamäge

veerema. Kogu Ida-Euroopat 1980-ndate lõpus haaranud kommunistlikust ikkest vabanemise laine koos rahvusliku ja religioosse iseteadvuse tõusuga räsib kõige rängemalt just Balkanimaid.

Sloveenia kui kõige läänepoolsem ja -meelse riik sai oma iseseisvuse kätte suhteliselt kergesti ja valutult. Kõige verisemad võitlused toimusid Bosnias ja Hertsegoviinas ning Horvaatias. Viimase iseseisvumist takistas suur serblaste osakaal elanikkonnas ning vanast ajast püsinud vaen serblaste ja horvaatide vahel. Bosnia ja Hertsegoviina vabariigis, mis on kõige paljurahvuselisem ning multireligioossem endise Jugoslaavia osa, põrkusid eriti teravalt seal aastasadu koos elanud horvaatide, bosnialaste ja serblaste omavahelised huvid. Ligi viis aastat kestnud julmas etnilises puhastuses hukkus mõttetult palju inimesi. Selle vennatapusõja lõpetas alles lääneriikide otsustav vahelesegamine ja 1995. aastal sõlmitud Daytoni rahuleping.

Õitsev Sloveenia

Territooriumilt vaid poole Eesti suurune ja 2 miljoni elanikuga Sloveenia kuulub omaaegse Jugoslaavia edukaima riigina ainsana Euroopa Liitu. Kuigi Sloveenia kujunes põhiliselt läbisõidumaaks, rõõmustasid seal silma kaunid mägised alpiaasad rohkete teravatipuliste kirikutornidega. Et paljud kirikud on ehitatud lausa mäe otsa, mõtlesin seda nähes imestusega, kui palju rohkem peavad sealsed inimesed Jumala kotta jõudmiseks vaeva nägema.

Lisaks Sloveenia pealinna Ljubljana põgusale õhtusele külastusele imetlesime ühte selle riigi ja kogu Euroopas ainukordset loodusimet, milleks on pikaajalise maa-aluse erosiooni käigus tekkinud ja alles kakssada aastat tagasi avastatud eelajaloolised Postojna karstikoopad. Eksponeeritavate koobasteni jõudmiseks tuleb kõigepealt sõita maa all mitu kilomeetrit lahtise elektrirongiga, kuni pääsed jalutama mööda müstilist muinasjutumaailma keset laest rippuvaid erikujulisi stalaktiide ja maapinnalt vastu kasvavaid müstilisi stalakmiide. Paljud nendest on lausa inimkujulised ja neile on antud piiblitelaste nimed.

Vastuoluline Horvaatia

Kõige pikemalt olime Horvaatias, külastades sealseid ajaloolisi linnu ja nautides suvelõppu Aadria mere äärsel kaunil Dalmaatsia rannikul. Pula linnas Istra poolsaare lõunatipus on haruldaselt hästi säilinud 1. sajandist pärit võimas amfiteater. Splitis pakkus elamust 3.sajandist pärineva Rooma keisri Diokletianuse paleekompleksis jalutamine, vaatamata isegi sellele, et võimsast ehitisest on selle algkujul väga vähe alles jäänud. Ühe sissepääsu ees seisab 10.sajandil elanud piiskop Grguri ülisuur pronkskuju, kelle varba silitamine pidi selle

Horvaatia pealinna Zagrebi kaitsjaks on Püha Jüri

Dubrovniku peatänav, mis on alati rahvarohke

katsuja kõik soovid täitma.

Riigi suurimaks magnetiks on UNESCO maailmapärandi hulka kuuluv ja Aadria mere pärliks kutsutud imearmas Dubrovnik, mida Jugoslaavia föderaalarmee 1990-ndate alguses halastamatult ja täiesti mõttetult pommitas. Õnneks on nüüdseks sõjajäljed silutud ning kõrge müüri ümbritsetud ja pooleldi merre ulatuv võrattu vanalinn lummab külastajaid oma ilu ja kangelasliku ajalooga.

Horvaatia pealinnas Zagrebis avaldas muljet linna kesel asuv kahe kõrge torniga katedraal, mille pealtari taga on paavst Johannes Paulus II poolt 1998.aastal pühakuks kuulutatud kardinal Stepinaci sarkofaag. Tito režiimi ajal tagakiusatud ja kaua koduarestis hoitud kirikujuhi haa juures on pidevalt näha palvetajaid.

Seda, et oled katoliiklikul maal, kogeb iga külastaja Zagrebi toompead ehk ülalinna külastades. Sinna pääseb läbi kabeliks muudetud poolhämara väravatorni, kes austatakse ja tänatakse Jumalaema, kes kaitsnud kord linna mahapõlemise eest. Pidevalt pannakse sinna küünlaid ning seinad on täis inimeste toodud tänusilte haigustest vabanemise, õnnetustest pääsemise ja muu seesuguse eest. Omapärane on presidendipalee vastas oleva Püha Markuse kiriku värvikirev mosaiikkatus, millel on kujutatud riigi ja linna vappe.

Kuigi see omapärase kujuga Balkani riik oli 20 aastat tagasi tõmmatud verisesse sõtta, on tänase Horvaatia puhul tegemist jõudsalt areneva maaga, kus elab uhke ja edasipüüdlik rahvas. Kuna seal on ka väga head teed, külastab Horvaatiat üha rohkem turiste.

Horvaadid on olnud läbi ajaloo väga sõjakad, mis on toonud neile küll edu, kuid saanud vahel ka saatuslikuks. Nad ei alistunud iialgi türklastele ning muhameedluse pealetungi ärahoidmiseks kaugemale Euroopasse ühinesid nad vabatahtlikult Habsburgide Austriaga. 17. sajandil protestantide ja katoliiklaste vahel puhkenud ning Euroopat tugevalt räsinnud Kolmekümneaastases sõjas aga said katoliiklike Habsburgide poolt võidelnud horvaadid tuntuks oma julmusega. Näiteks saksa luterlased palvetasid tollal oma kirikupalvetes: „Jumal, kaitse meid nälja, katku ja horvaatide eest!“

Õnnetu Bosnia ja Hertsegoviina

Paljuski teistsuguse elamuse saab siis, kui Horvaatiast suunduda südamekujulisse Bosnia ja Hertsegoviina liitriiki, kus on alati koos elanud islamiusku bosnialased ehk bosniakid, katoliiklastest horvaadid ning õigeusklikud serblased. Üle nelja sajandi oli Bosnia ja Hertsegoviina kristliku ja islamimaailma vaheliseks piiriks Euroopas.

15.sajandil asus sinna elama hulgaliselt ka Hispaaniast pagendatud juute, mistõttu riigi pealinna Sarajevot on nimetatud lausa Euroopa Jeruusalemmaks.

See etniline kirjusus on alles jäänud ka pärast viimast Balkani sõda, ainult selle vahega, et kõik osapooled on nüüd elamas valdavalt oma territooriumil. Moslemid, keda on ligi pool Bosnia ja Hertsegoviina elanikkonnast, asuvad põhiliselt riigi kesk- ja lääneosas. Oma autonoomset vabariiki omavad serblased elavad riigi põhja- ja idaosas ning horvaadid jäävad rohkem lõunasse. Erinevate protestantlike kirikute liikmeid on riigis umbes 10% rahvastikust. Kui keeruline võib olla sellist riiki juhtida, näitab seegi, et Bosniat ja Hertsegoviinat valitseb korraga kolm presidenti - üks igast rahvusest.

Juba sotsialistliku Jugoslaavia ajal oli see riigi kõige vaesem piirkond. Samas peeti just Sarajevos 1984.aasta taliolümpiamängud, mis tõi ka Bosniale ja Hertsegoviinale suuremat tähelepanu. On paradoksaalne, et olümpiamängude kui rahvaste sõpruse peo peareenist on nüüdseks saanud hiljutise vennatapusõja ohvrite kalmistu. Sarajevo oli ligi neli aastat serblastest snaperite piiramisrõngas, kes ümbritsevatest mägedest linnaelanikke pidevalt hirmu all hoidsid. Ainus ühendustee muu maailmaga, mille kaudu varustati linna ka toiduga, oli lennuvälja alla käsitsi kaevatud tunnel. Sõda nõudis umbes Tallinna-suuruses linnas 12 000 inimelu, vigastatuid oli üle 50 000.

Masendav on näha viisteist aastat tagasi lõppenud sõja haavu, rohkesti varemeid ja kuuliaukudest läbitäksitud maju. Mostari linnas lasti 1990-ndate alguses barbaarselt õhku 16.sajandist pärit ida ja lääne kokkupuutepunkti sümboliseerinud vana ja ajalooline jalakäijate sild, mille polnud mingit sõjalist tähtsust. Rahvusvahelise üldsuse abiga mõned aastad tagasi taastatud sild on nüüd teine teisel pool jõge elavate horvaatide ja bosnialaste lahutajaks, mitte nende ühendajaks, nagu oli olnud seni. Kõige sügavamad haavad, mis ilmselt veel niipea ei parane, jättis see sõda just sealsete inimeste hinge. Pole ka ime, et just Bosnias ja Hertsegoviinas on palju neid, kes viimasest rängast vennatapusõjast räsituina rahulikku ja suhteliselt külluslikku Tito-aega nostalgiliselt taga igatsevad.

Kaunis Montenegro

Seda, millised erinevused kunagise Jugoslaavia osariikide vahel tegelikult on, nägi näiteks läbi Dinaari mägede Montenegro poole sõites. Bosnias ja Hertsegoviinas ahenes rahvusvaheline maantee kohati ainult ühe sõidurea laiuseks, kuhu buss vaevu ära mahtus ning maksimaalne sõidukiirus ei tohtinud ületada 10 km tunnis. Montenegro piiri ületades pilt muutus oluliselt. Kuigi fantastilised mäed läksid ikka kõrgemaks ja nendevahelised kanjonid aina sügavamaks, läbisime kõige ohtlikumad kohad turvalistes tunnelites.

Imeilus õigeusu kirik Budva vanalinnas Montenegros

Sellel tänavanurgal Sarajevos mõrvati 28.juunil 1914 Austria-Ungari troonipärija Franz Ferdinand ja tema abikaasa Sofia

Montenegro, mida slaavipäraselt ka Tšernogooriaks kutsutakse ja tähendab tõlkes musta mäge, olevat oma nime saanud merel seilanud itaallastelt, kellele kõrged tammemetsadega kaetud mäed paistnud eemalt musta värvi. Keskajal tunti seda Zeta vüstriigi nime all, mida türklased ei suutnud kunagi vallutada. Oma keele, religiooni ja etnilise päritolu poolest on montenegrolased kõige lähedasemad õigeusuliste serblastele.

Jugoslaavia lagunemise järel moodustasid Serbia ja Montenegro kuni 2006.aastani ühise liitriigi. Et montenegrolased ajasid juba varem iseseisvat majanduspoliitikat, toimus Serbiast eraldumine ilma suuremate probleemideta. Näiteks võtsid nad kasutusele saksa marga ning selle asendumisel euroga sai viimane automaatselt ka Montenegro rahühikuks, ilma et riik kuuluks Euroopa Liitu ning eurotsooni.

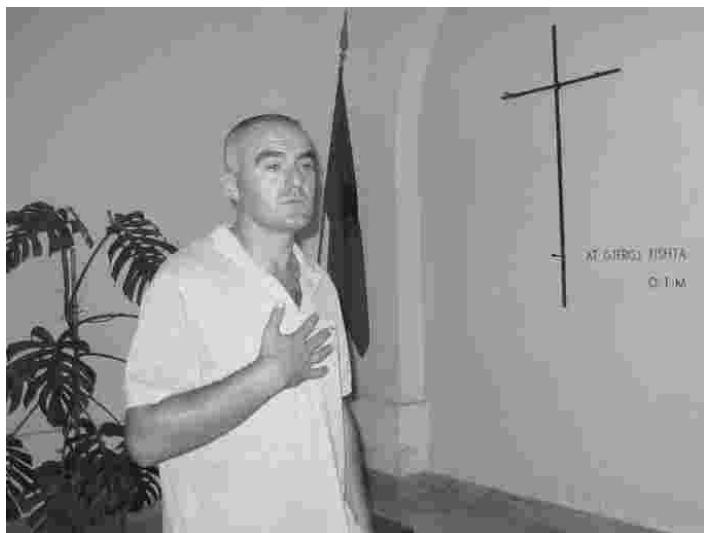
Pealinnas Podgoricas (kunagine Titograd) avaldab muljet üle jõe kõrguv ja Venemaa abiga ehitatud uhke milleeniumi sild. Tõeliselt kauni mulje jätab Montenegro ideaalseid puhkamisvõimalusi pakkuvat ja kõrgete mägedega kaitstud Aadria mere rannikul.

Nõiduslik Albaania

Selle reisi kaugeimaks ja enim oodatud sihtkohaks oli Euroopa erakuks tituleeritud tundmatu Albaania. Tegemist on Balkani poolsaare kõige mägisema maaga, kus elab uhke rahvas, kes peab end omaaegsete illüürlaste otseseks järeltulijaks ning oma keelt üheks maailma vanemaks. Riigi albaaniakeelne nimi *Shqipëria* tähendab kotkast. Albaania sümboliks on punasel taustal kahepealine kotkas, mis pärineb riigi rahvuskangelaselt Skanderbegilt, kes kristliku võitlejana langes 15.sajandil Türgi sultanite vägedele visa vastupanu osutades. Tema nime kannab praegu pealinna Tirana hiiglaslik peaväljak.

Kui 1912.aastal loodi iseseisev Albaania riik, jäi ligi 40% etnilistest albaanlastest väljapoole selle piire, peamiselt Kosovosse. Umbes kahe kolmandiku Eesti suuruses riigis elab täna vähemalt 4 miljonit inimest. Kuna loomulik iive on Albaanias üks Euroopa kõrgemaid, on rahvastiku juurdekasv seal kiire ning elanike keskmine vanus ainult 28 aastat.

Kuigi Albaania on kommunismist vabanemise järel jõudsalt maailmale avanenud ning isegi NATO liige, on siiski tegemist Euroopa ühe kõige vaesema maaga. Olles suhteliselt rikas energeetiliste maavarade poolest, ei ekspordi Albaania täna peaaegu midagi. Põhilised doonorriigid on naabrid Itaalia ja Kreeka, kus mõlemas on suur albaania vähemus. Mõlemad

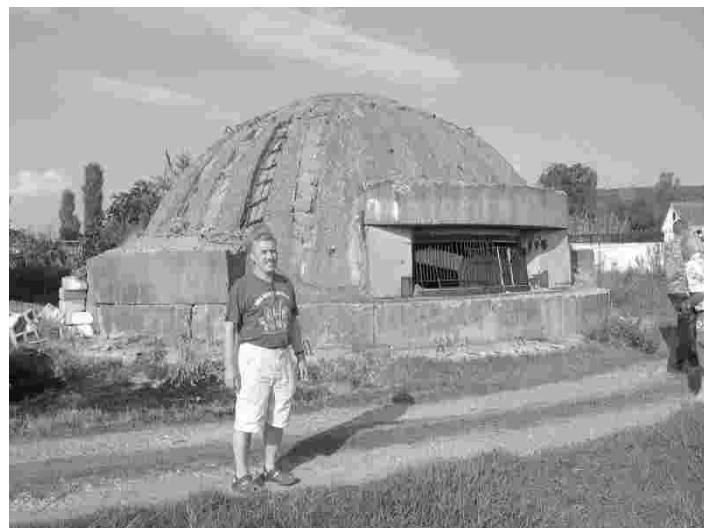
Albaania kristlane palvusel Schkoderi katoliku kirikus

soovivad iga hinna eest ära hoida põgenikevoolu oma riiki.

Albaanias ringi sõites torkab silma varakapitalismile omane kiire kihistumine. Väga palju näeb tee ääres uusi ja uhkeid maju kerkimas ning autodest liiguvad ringi valdavalt Mercedesed. Albaanlased ise ütlevad, et viletsamad autod ei peaks nende teedel lihtsalt vastu.

Kogesime seda juba Montenegrost Albaaniasse jõudes, kus normaalselt sõidetav maantee sõna otseses mõttes ära kadus. Totaalselt suletud ja kõiki naabreid vihkava kommunistliku režiimi ajal polnud albaanlastel mingit võimalust riigist välja pääseda ja peaaegu niisama raske oli ka võõrastel sinna sisse saada. Seepärast ei vajatud ka korralikke piiriäärseid maanteid. Paarikümne aastaga on olukord palju muutunud ning vähemalt suurte linnadeni ja mereäärsete kuurortide juurde viivad juba täiesti siledad asfaltteed.

Kommunistliku Albaania aegsed kõige absurdsemad, aga ka naljakamad vaatamisväärsused on kaitserajatisteks mõeldud punkrid, mida ehitati kogu riigis kuni 600 000. Praktiliselt igal perel pidi olema oma betoonpunker koos laskeavaga, et vaenlasele, kelle all mõisteti ennekõike oma lähimat naabrit Jugoslaaviat, väärrikalt vastu astuda. Praegu kasutatakse neid tugevaid ehitisi ilmselt keldrite ja panipaikadena. Kui me bussi peatasime, et seda imet lähemalt vaadata, põhjustas meie uudishimu kohalike seas rõõmsat elevust. Tundub, et see rahvas suudab oma lähimineviku üle isegi juba naerda. Viimaseks sõbraks kommunistlikule Albaaniale oli Hiina, kelle kultuurirevolutsiooni järeleahvimine 1960-ndatel paiskas riigi täielikku kaosesse.

Albaania kommunismi ime – üks suuremat sorti punkreid

Uhiuus ja moodne Kisha katedraal Tiranas

Kuigi Albaaniat valitses rohkem kui neli sajandit Ootomanide impeerium, oli enne Teist maailmasõda seal moslemeid 70% ning kristlasi 30% rahvastikust. Neist omakorda 20% oli õigeusulisi ja 10% katoliiklasi.

1967.aastal kuulutas end ainsaks ja tõeliseks stalinistiks pidav diktaator Enver Hoxa, et Albaania on esimene ateistlik riik maailmas. Selleks ajaks olid suletud või hävitatud peaaegu kõik eri uskude pühamud üle kogu riigi ning vaimulikud tapetud või sunnitööle saadetud. Usklik olemine oli Albaanias kriminaalkuritegu. Keda nähti kandmas kaelaristi või kuuldi pidamas söögipalvet, võidi aastateks trellide taha saata. Keelatud oli lastele vähegi usulise tähendusega nimede panek. Paljud muutsid hirmuga ka oma nime ära, kui sealt oli võimalik midagi religioosset leida. On kujuteldamatu, et see kõik toimus 20.sajandi teisel poolel siinsamas Euroopas.

Ena Teresa kodumaa

27.augustil 1910 sündis mitte küll Albaanias, vaid praeguses Makedoonia pealinnas Skopjes, kuid albaanlasena Agnes Gonxha Bojaxhiu, keda maailm tunneb Ena Teresana. Õnneks jõudis ta 1991.aastal ka ise veel oma kodumaad külastada. Tema 100. sünniaastapäeva puhul oli mitmel pool näha ülisuuri näopildiga transparente. Hiljuti avati Tiranas Ena Teresa muuseum ning Albaania võimud sooviksid hea meelega oma rahvuskaaslase põrmu Indiast ära tuua. Ma usun, et just Ena Teresa isik on aidanud Albaania kristlastel ateistlikust nõidusunest ärgata, mille nähtavaks märgiks on nii linnadesse kui ka maale kerkivad uued ja moodsad kirikud.

Mihkel Kukk

Kaunis mošee Tiranas, mis Enver Hoxa ajal muudeti tualetiks

Reformaator Philipp Melanchthon

Mullu möödus 450 aastat Martin Lutheri sõbra ja mõttekaaslase ning reformatsiooni ühe juhi ja kesksema tegelase Philipp Melanchthoni surmast.

Philipp Melanchthon sündis 16.vebruaril 1497 Brettenis ning tema andekus avaldus juba varakult. 12-aastasena astus ta ülikooli, 16-selt sai kunstide magistriks ja pidas klassikalise filoloogia loenguid. 21-aastasena õpetab see erakordselt andekas mees juba Wittenbergi ülikoolis ja temast saab kreeka ning heebrea keele professor.

Noort õpetlast ei rahulda senine hariduse sisu, ta tahab sellesse tuua Piibli-lähedast humanismi ja haakub järgnevatel aastail üha enam oma kolleegi ja vanema sõbra Martin Lutheri uuenduslike ideedega. Melanchthoni koostatud on esimene protestantlik dogmaatika, mis on tänaseni üks tähtsamaid reformatsiooni algdokumente ja põhiliselt tema sulest pärineb ka *Augsburgi usutunnistus*.

Luther oli loomult sageli ägedaks minev ja äkiline, Melanchthon seevastu leplikumal moel eri kirikute vahel lahendusi otsiv. Vastukaaluna Lutherile hoidis ta kontakti teoloogiliselt teisiti mõtlejatega, näiteks Erasmus Rotterdami. Melanchthoni süüdistati katoliku meelsuses ning ta sai rohkelt kriitikat teistelt reformaatoritelt. Universaalsete teadmistega Philipp Melanchthon võttis osa religiooni teemadel aruteludest ja võitles koos Lutheriga kiriku uuendamise eest. Lutheri kõrval seisis ta kõrgelt haritud mõjuka teoloogina, kes püüdis ära hoida usuliste erimeelsuste eskaleerumist ja võimaliku ususõja puhkemist.

Pärast Martin Lutheri surma ei suutnud Melanchthon täita lahkunu mantlipärija rolli, mida paljud talle pakkusid.

Tundliku hingega inimesena oli ta tüdinud lõpututest aruteludest ja vaidlustest, ka tülidest luterluses endas. Melanchthon uuendas oma kodumaal aastate jooksul haridussüsteemi, pälvides aunime *Praeceptor Germaniae* ehk *Saksamaa Õpetaja*. Tema eesmärk oli siduda teoloogiat ja pedagoogikat. Reformatsioon muutis põhjalikult senise keskaegse koolisüsteemi. Kuna kirikud ja kloostrid olid tühjaks jäänud, kannatasid selle tõttu ka kirikute hooldada olnud koolid.

Melanchthon nõudis, et ilmalikud valitsejad võtaksid enda kanda rahvale hariduse võimaldamise. Ta koostas õppeplaane ja temalt küsisid haridusnõu paljud linnavõimud ja õppeasutused. Ta andis olulise impulsi mõistmaks protestantliku hariduse vajadust. Melanchthoni koostatud õpikud olid standardlektüüriks Kesk-Euroopa koolides, kus oldi üle läinud reformatsioonile.

Ka akadeemilise hariduse vallas suutis ta jätta jälje. Humanistina nõudis ta õppuritelt üldist, universaalset haridust. Oma reformikava teostas ta kohapeal Wittenbergi ülikoolis ja paljud Euroopa kõrgkoolid võtsid selle omaks. Kõige eelnevatatuga jättis ta sügava jälje reformatsiooni ajalukku. Philipp Melanchthon suri 19.aprillil 1560 Wittenbergis. Enne surma olevat talt küsitud, kas ta veel midagi soovib. Melanchthon olevat vastanud, et „ei midagi muud kui taevast...“ Sellises usalduses ja tema sammus kiriku loomisse, mis aitaks inimestele evangeliumi sõnumit lähemale tuua, on ta jäänud protestantlikes maades eeskujuks paljudele sugupõlvetele.

Pastor Hartmut Dinse järgi tõlkinud Ilme Veetamm

Väljavõte Philipp Melanchthoni 1530.aastal koostatud Augsburgi usutunnistusest

16. peatükk: RIIGIVÕIMUST JA ÜHISKONDLIKUST KORRAST

Riigivõimust ja ühiskondlikust korrast õpetatakse, et igasugune õiguspärane riigivõim maailmas, riiklik õiguskord ja seadused on Jumala loodud ja seatud hea kord. Kristlased võivad patustamata olla valitsuse- ja kohtuametis, keiserlike ja teiste kehtivate seaduste järgi otsuseid langetada ja õigust mõista, õigusemurdjaid mõõgaga nuhelda, seaduslikke sõdu pidada ja neist osa võtta, endale õigust nõuda kohtu kaudu, osta ja müüa, nõutud vandeid vanduda, varandust omada, abielluda jne.

Seea lükatakse tagasi need ümberristijad, kes kõike niisugust peavad ebakristlikuks.

Samuti lükatakse tagasi need, kes õpetavad, et kristlik täiuslikkus saavutatakse siis, kui jäetakse maha kodu ja talu, naine ja laps, loobudes kõigest. Täiuslikkust leidub ainult õiges jumalakartuses ja õiges uskumises Jumalasse. Sest evangeelium ei õpeta välispidist, ajas muutlikku, vaid seespidist, südame igavest õiglust. Evangeelium ei tühistata ilmalikku riigivõimu, riigikorda ega abielu, vaid tahab, et kõike seda tunnustatakse Jumala tõelise korrana ja et igauks osutaks kristlikku armastust ka nendel elualadel, tehes õigeid, häid tegusid ja talitades vastutustundega oma kutsealal. Sellepärast on kristlased kohustatud kõiges alistuma valitsusele, tema määrustele ja seadustele, seni kui see võib sündida ilma patuta. Kui aga valitsejate korraldusi ei saa täita pattu tegemata, tuleb rohkem kuulekas olla Jumalale kui inimestele (Ap 5:29).

Kes on Jeesus Kristus minu jaoks?

I jõulupühal, 25.detsembril konfirmeeriti Helen Hakmann, Katrin Jair, Hedi Kähär, Triinu Laur, Nele Laurimaa, Külliki Puusild, Mariliis Öispuu, Triin Vesinurm, Sten Feldman, Ivo Puhkan, Toomas Toomingas ja Lembit Vahtre. Keskel õpetajad Kalju Kukk ja Mihkel Kukk

Sellise pealkirjaga essee kirjutasid Rapla koguduse sügised leerilapsed pärast seda, kui olid ühiselt vaadanud Luuka evangeeliumi põhjal tehtud filmi Jeesuse elust. Järgnevalt väike valik nende mõtetest, mis mingil määral peegeldab tänaste noorte teadmisi ja ka suhtumist ristiususse.

Jeesuse Kristuse kohta sain rohkem teada alles siis, kui tulin sügisel leerikooli. Algul teadsin temast niipalju, et ta on Jumala Poeg, kes tõi oma surma ja ülestõusmise läbi inimkonnale lunastuse ning soovis pärast oma tagasinaasmist rajada õigluse- ja rahuriigi. Jeesuse kohta olen lugenud Piiblist ja samas informatsiooni saanud internetist tema kohta lugedes. Minu jaoks on Jeesus pattudest lunastaja. Kui mul on rasked ajad, siis vahel olen mõelnud Jeesuse peale ning sellele, et ta aitab inimesi ja loodetavasti nendel hetkedel on aidanud ka mind. Kui abi paluda, siis ei pruugi see kohe tulla, kuid võib saabuda just siis, kui ma seda oodata ei oska. Lootma peab alati ega tohi usku kaotada. *(Toomas 20 a.)*

Jeesuses Kristuses ilmutab Jumal ennast ja oma armastust inimkonna vastu. Tänu Jeesusele saavad inimesed lunastuse. Kristus andis oma elu meie eest, et kanda karistust meie pattude eest. Ta lepitab Jumala viha. Kes teab, mis oleks juhtunud, kui Kristus ei oleks risti löödud. Võib-olla kannataksid inimesed siiani oma pattude all, võib-olla Jumal ei annakski andeks meile meie vigu ja süüid. Kuid kõik see on väga hüpoteetiline. Mina siiski arvan, et on oluline, et me kõik usuks Jumalasse ja Jeesusesse Kristusesse. Seega ka mina usun, et kõik on toimunud nii, nagu on Piiblis kirjas. Üha enam hakkab ka väärtustama Jeesuse elu ning kannatusi, kui tean, mida see nii minule kui ka kõigile teistele tähendab. *(Nele 17 a.)*

Jeesust tuleks austada ja tema õpetuse põhimõtteid järgida. Austan üldreeglinas ka teisi usundeid, sest ka nende õpetuses on palju aktsepteeritavaid põhimõtteid. Kristluse üks eelis minu silmis on see, et tema põhimõtted on humaansed ja on iseenesest mõistetav, et nendest peaks iga inimene kinni pidama.

Jeesus seondub minu jaoks jõulude ja jõulurahuga. See on see aeg aastast, mil inimesed tahavad olla üksteise suhtes paremad, hoolivamad ja aidata neid, kes seda tõeliselt vajavad. Sel ajal tunnistavad inimesed enda jaoks, et Jumal ja Jeesus on need, kelle ees tuleb suuta oma tegusid põhjendada ja kes suudavad aidata lunastada aasta jooksul tehtud halba.

Jõulude ajal on äärmiselt populaarsed erinevad annetusprojektid. Need on edukad just jõulude ajal, sest sel ajal analüüsivad inimesed enda aasta jooksul tehtud tegusid ja neis projektides osalemine võimaldab oma tegude eest andestust paluda. Seega on Jeesus Kristus minu jaoks keegi, kes jälgib meid ja hindab meie tegusid ning kelle poole on igal hetkel võimalik pöörduda. *(Sten 29 a.)*

Minu esimene kokkupuude ristiusuga oli ilmselgelt siis, kui mind ristiti. Sellest ei mäleta ma loomulikult midagi, kuna olin vaid kaheaastane. Kuid lapsepõlvest meenuvad vanaema jutustused Piiblist, mis olid mulle kui huvitavad muinasjutud ning ei omanud sellel ajal suuremat tähtsust. Kui ise lugema õppisin, sirvisin jõulude ajal raamatut „Tulevikumaa“, kus on kirjas ka palju piiblitlugusid, nagu jutustus Sakkeusest, kes julges üles tunnistada oma halvad teod ning need heastada tänu kohtumisele Jeesusega. Ka siis ei mõtisklenud ma sügavamalt Jeesuse ja tema tegude üle.

Praegu on Jeesus minu jaoks õpetaja, kes oli tark, aus ja tuhat head omadust veel. Tema mõtteid tsiteeritakse pidevalt ja nende abil lahendatakse igapäeva probleeme. Ta oli Jumala saadik maa peal, kes läks meie lunastuseks ristisurma ning muidugi peame teda selle tõttu austama ning olema tänulikud. Ma ei tea Jeesuse õpetusest veel kõike. Tema elu ja kannatusi tean nüüd rohkem tänu filmile, mida vaatasime. Et saada rohkem teada Jumala Pojast, tulin ka leerikooli, kuna usk on maailmas üks võimsamaid jõude. Kuigi see pole populaarne noorte seas, on see suur osa meie kultuurist ning pean lausa elementaarseks, et me sellest teaksime ja oskaksime selle tähtsust hinnata. *(Hedi 18 a.)*

Kirikus

Kalju Lepik

*Jäi maha raagus pihlakas,
lumme kodune palvemaja.
Hakkas kui kostma metsade
tagant kirikukella kaja.*

*Miks nii kõrge ja kumeda laega
on Taevase Isa tuba?
Tahtsin emalt juba küsida,
tuli meelde, et ema ei luba.*

*Ja altari kohal on imelik pilt -
mees mere pääl palja jalu.
Kuldseid lühtreid ja küünlaid igalpool.
Memm sosistas tasa: palu!*

*Me olime kaua kõrvuti maas,
silmanurgast sain veidike piilu:
ema kuivatas üksiku pisara
vargsi kirikuräti siilu.*

*Kõik küünlad heledalt põlesid,
memm ristati kätega istus.
Kirikhärra kantslist kõneles
et meid on lunastand Kristus.*

*Siis lauldi lauluraamatust
üht vana ja tuttavat viisi.
Ma küsisin tasa ema käest,
kas ka mina saan paradiisi.*

Priit Rannutit meenutades

Nelipüha, 23.mai jäi emeritõpetaja Priit Rannutile viimaseks külaskäiguks Raplasse, vasakult Mihkel Kukkk, Priidu õde Ketsia, Mika Tuovinen, Priit Rannut ja Kalju Kukkk

Kolmanda adventipühapäeva, 12.detsembri õhtupoolikul, kui enneolematu lumetorm Monika oli äsja Põhja-Eestist üle tuisanud, istus 91-aastane Priit Rannut koos õega harjumuspäraselt oma Mitsubishi Carisma rooli, et sõita kodust Mustamäelt kesklinna Endla tänava vennastekoguduse palvemajja jutlustama. Õige varsti aga jäi auto lumme kinni. Priit hakkas labidaga teed puhastama, tundis end halvasti, istus tagasi autosse ja lahkus ajast igavikku.

Sarnastest lahkumistest meenub Kuusalu õpetaja Eduard Salumäe, kes 25 aastat tagasi samal ajal Tapa kogudust teenides vahetult enne piiblitundi kiriku käärkambris kokku varises. Öeldakse, et Jumala riigi töötegija jaoks, kellel pidevalt teenimisevõõ vool ja rahuevangeeliumi kuulutamise kingad jalas, on see õnnis surm. Kuigi Priit Rannut alustas Tartu ülikoolis teoloogiaõpinguid 1938, ordineeriti ta vaimulikuks alles 1979.aastal, kui oli juba 60-aastane. Ometi anti talle võimalus teha seda tööd veel pikalt ja viljakalt kuni kojukutseni. Vähesed on selles vanuses nii erksad oma vaimult, kui oli Priit. Tema terava ja eluterve mõtlemise põhjuseks võib pidada aktiivset tegelemist kristlike noortega juba sügaval nõukogude ajal ning erakordset huumorimeelt. Neis asjus võib teda ametivendadest võrrelda Harri Haameri ja Elmar Salumaaga, kes nii nagu Priitki pidid paremad aastad oma elust veetma Venemaa vangilaagris.

Töötades lühikest aega Viru-Nigula koguduses, tegi Priit Rannut oma elutöö 20 aastat vaimulikuna Märjamaal, mille ajal valmis soomlaste abiga kogudusemaja koos hubase talvekirikuga ning taastati sõjas põlenud kiriku tornikiiver. Samal ajal hooldas ta 14 aastat veel ka Nissi kogudust. Pensionipõlves aitas teenida Nõval, kus tal oli suvekodu.

Et Priit oli sündinud vennastekoguduse jutlustaja peres, oli tal väga südamel selle luterliku kiriku sees tegutseva kunagise võimsa äratusliikumise hetkeseis ja tulevik. Ta jõudis alati peaaegu kõigi palvemajade aastapäevadele ja oli seal üks hinnatumaid ja oodatumaid kõnelejaid.

Koguduse teated

Pühapäeviti kell 12 **armulauaga jumalateenistus kirikus**

Esmaspäeviti kell 17 **palveosadus pastoraadi inglisaalis**

Kuu I ja III neljapäeval kell 17 **piiblitund inglisaalis**

Kuu II ja IV laupäeval kell 12 **vennastekoguduse kuulutustund pastoraadi saalis (talvel inglisaalis)**

Koguduse kantselei avatud T-R kell 9-15, P ja kirikupühadel enne ja pärast jumalateenistust, telefon 48 55 470, e-post: rapla@eelk.ee; kodulehekülj www.eelkrapla.ee; Skype: eelkrapla; **juhatuse esimees Raivo Erm** 51 30 212; raivo@eelkrapla.ee; **õpetaja Mihkel Kukkk** 48 68 144; 55 650 722; mihkel.kukkk@eelk.ee

Fotod: Silva Jõulu, Mihkel Kukkk, Arvo Kuldkepp, Mare Oruste, Ülle Viska ja erakogud Toimetaja Ilme Veetamm, küljendaja Edmund Laugasson